ВАРНА / 2026 / READ FOR REAL

ДЕН НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ АВТОРИ

Приятелство и заедност

11 НОЕМВРИ — 12 ДЕКЕМВРИ 2026

Подробна програма и литературни срещи
Кино · книги · игри · галерии · разговори

ВХОД СВОБОДЕН ЗА ВСИЧКИ СЪБИТИЯ

27 срещи и събития / 6 активности през целия месец

ПЪТЕВОДИТЕЛ

Един месец, много начини да разказваме

От 11 ноември до 12 декември 2026 г. Варна ще се превърне в място за среща между литературата и други изкуства: кино, живопис, архивни фотографии, градски игри и истории, запазени в старите книги.

В подробната програма ще намерите всички срещи, разговори, прожекции и литературни лаборатории, подредени по дати. След тях са представени шест активности, в които можете да участвате през целия месец.

Програмата е посветена на приятелството и заедността. Каним не само читатели и автори, но и всички, които искат да откриват, обсъждат, променят и създават истории заедно.

11.11 — 12.12.2026	ВАРНА
27 срещи и събития по дати	6 постоянни активности
Книги · Кино · Галерии · Игри	Всички събития са с вход свободен

МЕСТА НА СЪБИТИЯТА

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103

Репетиционна зала на читалище „Искра“ · бул. „Владислав Варненчик“, бл. 28 А-Б

Галерия Largo · ул. „Хан Крум“ № 8

Галерия Art Marconi · ул. „Охрид“ № 22

НАВИГАЦИЯ

Съдържание

Изберете заглавие за преминаване директно към подробното описание.

11.11 Приятелство и заедност 6

12.11 Да служиш на Словото 7

13.11 Какво липсва на героите? 8

14.11 От страна в страна, от език на език 9

15.11 Кой е авторът? 11

16.11 Поезията: изкуство или лекарство? 13

17.11 Имат ли думите сила? 14

18.11 Погледни бавно. Напиши история. 15

19.11 Различни и равни: имаме какво да кажем! 16

20.11 Репетиция за реалност 18

21.11 Пинокио оживява! 20

21.11 Изложба с неочакван сюжет 22

22.11 От текст към екран 24

24.11 Кой създава смисъла в литературата? 27

27.11 Пътеки и брегове 30

28.11 Природата има думата 32

29.11 Да напишем липсващата сцена 34

01.12 Историята в кадри 37

02.12 Как можем да си поемем глътка въздух? 39

03.12 Европа разказва: 24 часа във Варна · · · · · 42

05.12 Напиши своята ерес · · · · · 45

06.12 Ами ако...? · · · · · 48

07.12 Светулки на душата · · · · · 51

08.12 Една картина — четири гласа · · · · · 53

09.12 Машина на времето · · · · · 56

10.12 Защо митът е жив? · · · · · 59

11.12 Последна страница: Една песен от много гласове · · · · · 62

Културна Варна по време на соца · · · · · 66

Коя книга си ти? · · · · · 68

Машина на времето · · · · · 70

Остави един ред за песента · · · · · 72

Градът разказва: Имената на града — Георги С. Раковски · · · · · 74

Varna 24 — Един град, 24 часа, безброй истории · · · · · 76

ЧАСТ I · 27 СЪБИТИЯ

Срещи и литературни лаборатории

Прожекции, дискусии, игри сред картини, творчески работилници и срещи с автори — подредени по дата и час.

11 НОЕМВРИ — 11 ДЕКЕМВРИ 2026

11.11
СРЯДА
18:00

Приятелство и заедност

Откриване

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Литературата не се случва само на хартия. Този месец тя се случва във Варна — с теб.

Не, не е метафора. От 11 ноември до 12 декември 2026 г. Варна се превръща в една голяма литературна сцена — и то не само с книги.

Защото литературата не живее само на страницата. Тя се случва в тъмната зала, когато след филма спориш с непознат кой всъщност е авторът. Случава се в галерията, когато една картина се превръща в сюжет, който никой художник не е замислял. Случава се в стара книга с посвещение от 1937-а и в мит, който разказваме от хиляди години, без да спираме. Случава се дори в едно изречение, което оставяш на общ лист — за да стане част от песен, написана от много гласове.

През следващия месец ще имаме срещи с писатели, поети и преводачи.

Ще има 4 приятелски киноклуба — да, точно така, кино — и три литературни игри в две галерии, където зрителят става автор.

Ще ровим в европейските архиви на Europeana, ще разследваме живота на старите книги, ще говорим за митовете, за поезията като лекарство, за нормите и малките ни лични ереси.

С две думи: цял месец на културата, историята и литературата — в най-различните им форми.

Няма възрастов ценз. Идват и възрастни, и млади, и хора, които още не знаят, че са автори. Малките деца ще оцелеят, ако дойдат — има и две-три неща за тях — но честно казано, това е месец за умни глави, които обичат думите.

Ако културата ти е нещо повече от фон — ако четеш, гледаш, ходиш по изложби и искаш да си част от нещо, което се създава тук и сега, това е твоят месец.

Започваме на 11 ноември, сряда, от 18:00 ч.

в НЧ „Искра-1924“, ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна.

На откриването няма да слушаме речи. Ще откриваме истории в Europeana, ще надникнем в „Машина на времето“, ще отговорим на въпроса „Коя книга си ти?“ и ще поставим началото на „Остави един ред за песента“ — за обща литературна песен, която ще напишем заедно на финала на месеца.

Донеси себе си. Другото го правим заедно.

12.11
ЧЕТВЪРТЪК
18:30

Да служиш на Словото

Среща с Панко Анчев

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Има хора, които пишат книги. Има и хора, които цял живот служат на думите — четат ги, пишат ги, пазят ги, спорят с тях и не им позволяват да заспят. Панко Анчев е от вторите. Това е среща с човек, който е посветил живота си на литературата — като писател, като критик, като внимателен глас, който умее да различи истинското от просто написаното.

На 12 ноември, четвъртък, от 18:30 ч. в НЧ „Искра-1924“ (ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна) ще говорим с него за онова, което рядко се обсъжда на глас: какво означава да служиш на Словото. Не като метафора, а като избор — правен всеки ден, често без награда, понякога без читател, но винаги с вяра, че думите заслужават вярност.

Ще стигнем и до най-трудния въпрос — кога една книга наистина става литература. Защото има текстове, които живеят между две корици и толкова, а има и такива, които надживяват времето си и започват да говорят на непознати хора на други езици. Разликата не се решава с тиражи, награди или популярността. Тя се усеща — и Панко знае как да я усеща.

Ще посегнем и към удобното деление на „провинциално“ и „универсално“. Защото една история, родена на малко място, може да принадлежи на целия свят — ако някой е имал смелостта и търпението да ѝ остане верен. Малкото място не е присъда. Понякога е точно обратното.

И не на последно място — ще говорим за отговорността на писателя. Към словото, към читателя, към себе си. Защото литературата не е само талант. Тя е и ноша, която се носи с достойнство.

Това не е среща само за съгласните. Напротив — най-светлият разговор започва там, където гледните точки се разминават. Затова елате със своите въпроси. И със своите възражения.

Заповядайте — да поговорим за думите така, както заслужават, с човека, който им е посветил живота си.

13.11
ПЕТЪК
18:30

Какво липсва на героите?

Среща с Галин Никифоров

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Има нещо странно и хубаво в това да четеш: знаем за героя повече, отколкото той знае за себе си. Виждаме пропуснатия му шанс. Неразбрания му жест. Въпроса, който е стиснал в себе си и така и не се е осмелил да зададе. Книгата ни прави по-зрящи от собствените ѝ герои. Или не?

Нали има нещо скрито за нас, читателите?

На 13 ноември, петък, от 18:30 ч. в НЧ „Искра-1924“ (ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна) влизаме в историите на Галин Никифоров откъм най-интересното — откъм героите. Към техните слепи петна. Към онези места, където човекът в книгата не вижда себе си, а ние го виждаме целият. Ще поговорим и за нещо още по-неуловимо: как една и съща случка се променя, щом я погледнеш от друг ъгъл, и как различните гледни точки обогатяват сюжета.

Автор казва, че героите му са живи. Елате да го питаме: героите оживяват или само осмеляват? И ако един герой все пак оживее, кой всъщност го събужда? Това е разговор за самия нерв на писането, за онзи момент, в който героят спира да бъде конструкция и започва да има собствена воля.

Ще обърнем разговора и към самия писател. Защото всеки автор има книга, след която започва да пише по друг начин: по-смело, по-истинно, понякога по-болезнено. Как се разпознава такъв поврат отвътре? Кой го налага? Читателят, времето, или самият автор, когато вече не може да пише както преди? Това са въпроси, които рядко се задават на глас, а отговорите им казват много повече за литературата, отколкото всяка рецензия.

Едно е да прочетеш роман. Съвсем друго е да можеш да попиташ автора защо героят е видял точно това и не е видял останалото. Тук няма да се задоволим с готови отговори.

Заповядайте, да четем героите заедно и да погледнем отвъд това, което се вижда.

14.11
СЪБОТА
16:00

От страна в страна, от език на език

Среща с Наталия Бояджиева

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Може ли да преведем една страна? Не името му, не надписите по улиците, а самия му живот — неговите навици, гласове, странности, начините, по които хората се срещат, разбират и не разбират помежду си?

Наталия Бояджиева е живяла три години в Китай, и още година на Филипините. Години, през които чуждото постепенно престава да бъде екзотика и се превръща във всекидневие. А всекидневието на другия човек понякога се оказва по-интересно от най-необикновената туристическа забележителност.

От този опит се раждат истории. Но как един личен спомен се превръща в литература? Как се разказва за далечна култура, без да я превърнем в колекция от любопитни обичаи? И възможно ли е читател, който никога не е бил в Китай, да разпознае себе си в живота на хората от там?

На 14 ноември от 16:00 ч. в НЧ „Искра-1924“ ще се срещнем с Наталия Бояджиева, за да поговорим за пътешествията, които променят не само представите ни за света, но и езика, с който го описваме.

Наталия е и преводачка. Сред работите ѝ са досега непревеждани на български разкази на полския писател и Нобелов лауреат Хенрик Сенкевич. И тук започва друго пътешествие — не през географските граници, а през границите на езика и времето.

Преводачът трябва да направи нещо почти невъзможно: да позволи на един писател да заговори на език, който може би никога не е знаел, и въпреки това да остане себе си. Но какво се случва с хумора, с културните намеци, с думите, които нямат точен еквивалент? Кога верността към оригинала изисква буквалност и кога, смелост да се отклониш от буквата, за да запазиш смисъла?

Ще поговорим и за невидимата работа зад превода, за изборите, компромисите и откритията, които читателят обикновено не забелязва, но благодарение на които чуждата литература става част от нашата собствена култура.

А после ще преминем от разговор към литературен експеримент.

В интерактивна игра ще опитаме да превърнем едно и също преживяване в различни разкази. Ще сменяме гледните точки, ще търсим думи, ще променяме контекста и ще наблюдаваме как се преобразява историята. Защото разказът никога не е просто онова, което се е случило. Той е и онова, което сме успели да видим, разберем и предадем на другите.

Тази среща е за пътешественици и читатели, за хора, които обичат езиците, за онези, които пишат или превеждат, и за всички, които подозират, че светът е много по-голям от собствените им представи за него.

Елате да прекосим няколко граници, без да напускаме Варна.

P.S. А знаете ли, че самият Пънлай излязъл да се запознае с Наталия? И не само — поканил я и на ресторант! Как един град може да покани човек на вечеря? Това вече е история, която си заслужава да бъде разказана. А вас някога град канил ли ви е на ресторант?

15.11
НЕДЕЛЯ
13:30

Кой е авторът?

Приятелски киноклуб · „По-добро утре“ (1986)

Репетиционна зала на читалище „Искра“ · бул. „Владислав Варненчик“, бл. 28 А-Б, Варна

Може ли второстепенен герой да открадне филма от главния? А може ли актьорът да промени историята толкова силно, че тя вече да не принадлежи само на режисьора и сценариста?

През 1986 г. Джон У снима в Хонконг криминалната драма „По-добро утре“. Историята изглежда позната: двама братя се оказват от противоположните страни на закона. Единият е престъпник, който иска да започне живота си отначало. Другият е полицай, който не може да му прости миналото. Между тях стоят предателството, приятелството, честта и въпросът дали човек наистина може да избяга от това, което е бил.

Но филмът се превръща в нещо много повече от криминална история. Той променя хонконгското екшън кино и помага за раждането на цял жанр, наречен heroic bloodshed — кино, в което престрелките приличат на хореография, насилието се преплита с мелодрама, а приятелството и верността понякога струват повече от живота.

Един от най-запомнящите се персонажи във филма — Марк, изигран от Чоу Юн-Фат — първоначално е замислен за сравнително ограничено участие. Но в процеса на снимките ролята му нараства. Актьорът добавя собствени идеи, жестове и детайли. Един от тях е клечката за зъби, превърнала се в част от образа. Дългото палто, тъмните очила, походката, начинът, по който Марк мълчи — всички тези подробности създават персонаж, който надхвърля написаното в сценария.

Кой тогава е неговият автор? Сценаристът, който го е измислил? Джон У, който е разпознал възможностите му? Чоу Юн-Фат, който му е дал характер? Художниците по костюмите, които са изградили незабравимия му външен вид?

На 15 ноември, неделя, от 13:30 ч. ви каним в репетиционната зала на читалище „Искра“ на първата ни киноклубна среща от поредицата „Кой е авторът?“.

Ще гледаме „По-добро утре“ (A Better Tomorrow, Хонконг, 1986) на Джон У, с Ти Лун, Чоу Юн-Фат и Лесли Чун — филм, в който въпросът за авторството е почти толкова драматичен, колкото и самата история.

Преди прожекцията ще поговорим за това как възниква един филм. Защо сме свикнали да го свързваме преди всичко с режисьора, след като киното е колективно изкуство? Какво точно създават сценаристът, операторът, монтажистът, композиторът, художникът и актьорът? И как техните решения се превръщат в едно произведение, което никой от тях не би могъл да създаде сам?

След прожекцията ще се върнем към конкретни сцени и ще опитаме да открием различните авторски почерци в тях.

Какво разказва камерата, което не е изречено с думи? Как монтажът превръща движението в емоция? Защо един жест може да остане в паметта по-дълго от цял диалог? Как музиката променя смисъла на сцената? И защо понякога персонаж, който не е бил замислен като център на историята, се превръща в нейния символ?

Ще обсъдим и още един възможен съавтор — зрителя. Защото всеки от нас забелязва различни подробности, разпознава различни конфликти и понякога открива във филма смисъл, който дори създателите му не са предвиждали.

Нашият киноклуб няма да бъде лекция с готови отговори или изпит по история на киното. Ще бъде общо гледане, разговор, несъгласие, нови открития и удоволствието да видиш познатото по начин, който сам не би забелязал.

Не е необходимо да познавате хонконгското кино или да сте гледали филма преди. Достатъчно е да обичате историите и да сте готови да спорите за тях.

Елате да проверим дали един филм има един автор, много автори — или всеки път придобива нов, когато някой го гледа.

Репетиционна зала на читалище „Искра“, бул. „Владислав Варненчик“, бл. 28 А-Б, Варна

15 ноември 2026 г., неделя, 13:30 ч.

P.S. След премиерата на „По-добро утре“ образът на Марк става толкова популярен, че зрителите в Хонконг започват да подражават на облеклото му. Особено търсени стават слънчевите очила като неговите. Представете си: един актьор, един костюм и няколко жеста са достатъчни, за да променят не само киното, но и уличната мода. Е, кой е авторът на това?

16.11
ПОНЕДЕЛНИК
18:30

Поезията: изкуство или лекарство?

Поетична среща с варненски поети

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Какво прави поезията поезия? Римът? Ритъмът? Образът? Или нещо, което дори няма име? Всяко стихотворение ли е поезия? Трябва ли да е складно, за да е добро? И защо старото и новото звучат толкова различно?

Хайде да го обсъдим.

На 16 ноември, понеделник, от 18:30 ч.

НЧ „Искра-1924“ (ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна)

ще говорим на воля за най-трудното: какво изобщо превръща една реч в поезия. И за още нещо, което рядко казваме на глас: как стиховете помагат. На този, който ги пише. И на този, който ги чете.

Защото поезията работи и като лекарство. Дава име на онова, което усещаме, но не можем да кажем. Помага ни да понесем нещо трудно, без да го обяснява. Понякога няколко думи стигат там, където не стига цял разговор.

Няма да търсим един-единствен верен отговор. Ще спорим, ще четем стар и нов стих, ще сравняваме и ще се съмняваме заедно. Грешни мнения тук няма. Има само гласове.

В дискусията участват варненски поети. Няма да ги броим, защото всеки има време да се присъедини. И вие също.

Всички поети и всички, които обичат поезията, сте добре дошли. Носете свои стихове, въпроси и любими редове.

НЧ „Искра-1924“, ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

16 ноември 2026 · 18:30 ч.

17.11
ВТОРНИК
18:30

Имат ли думите сила?

Среща със Светлана Бошов

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Една дума може да утеши. Друга може да нарани. А ако сменим само една дума в едно стихотворение, остава ли същото стихотворение?

Могат ли думите да променят света? Защо едни ни нараняват, други ни дават сили, а трети остават с нас за цял живот? И кой определя смисъла на стихотворението: авторът или читателят?

На 17 ноември, вторник, от 18:30 ч. в НЧ „Искра-1924“ (ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна) ще четем поезия със Светлана Бошов и ще говорим за силата на словото. Но няма да останем само слушатели.

Ще разглобяваме и пренареждаме нейни текстове. Ще търсим как се променят смисълът, настроението и гласът, щом в стихотворението се намеси още един човек, читателят. Ще откриваме нови значения и ще проверим дали една промяна на думите може да обърне цялото стихотворение.

Рядка възможност да застанем от двете страни на стихотворението едновременно: да чуем какво е вложил авторът и да видим какво откриваме или създаваме ние.

Елате не само да слушате поезия. Елате да видите какво тя има в сърцето си!

18.11
СРЯДА
18:00

Погледни бавно. Напиши история.

Литературна игра сред картините на Валери Ценов

Галерия Largo · ул. „Хан Крум“ № 8, Варна

Има картини, които разглеждаме за няколко секунди, и такива, пред които неусетно оставаме дълго. Но дали вниманието ни зависи единствено от произведението, или и от начина, по който сме се научили да гледаме?

В галерията обикновено вървим от картина към картина, разчитаме заглавия, разпознаваме сюжети и понякога се опитваме да отгатнем какво е искал да каже художникът. Често обаче пропускаме нещо по-просто: да забележим какво наистина е пред очите ни, преди да започнем да го обясняваме.

На 18 ноември, сряда, от 18:00 ч. в галерия Largo ще проведем литературна игра сред картините на Валери Ценов. Ще си позволим да прекараме повече време с едно изображение, отколкото обикновено му отделяме, и ще видим как от внимателното наблюдение постепенно се ражда история.

Първо ще гледаме бавно. Ще търсим малките подробности, отношенията между формите и цветовете, жестовете и възможните следи от събития. После ще сравним наблюденията си, ще опитаме различни интерпретации и ще открием, че хората съвсем не забелязват едни и същи неща, дори когато стоят пред една картина.

Накрая ще използваме видяното, за да напишем кратък текст: разказ, монолог, начало на история или фрагмент от нечий неизвестен живот. Няма да търсим правилното тълкуване на картината. По-интересно е да разберем как вниманието, изборът на детайл и въображението превръщат едно изображение в повествование.

Това е литературен експеримент с един от най-важните навици на писателя: да вижда онова, което останалите подминават. И може би след него ще започнем да разглеждаме по-бавно не само картините, но и света около себе си.

19.11
ЧЕТВЪРТЪК
18:00

Различни и равни: имаме какво да кажем!

Артистична формация „Феникс Джуниър“

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Какво означава да живееш пълноценно? Да имаш приятели, мечти, интереси, да развиваш талантите си, да създаваш нещо свое и да бъдеш част от обществото.

Тези възможности трябва да принадлежат на всеки човек. Независимо от неговата диагноза, здравословно състояние или особености в развитието.

Говорим много за приобщаващото образование, за подкрепата на децата със специални потребности, за правото им да растат и да се развиват сред своите връстници. Но децата порастват. А правото на участие, творчество, приятелство и пълноценен живот не свършва с детството.

Как създаваме общество, в което всеки може да намери своето място? В което различията не водят до изолация, а хората получават възможност да развиват способностите си и да участват равноправно в общия ни живот?

Артистична формация „Феникс Джуниър“ ни показва как това може да се случва на практика.

Формацията обединява хора с различни диагнози и житейски истории около музиката и творчеството. Тук те не са просто получатели на подкрепа, а активни участници в културния живот. Те пеят, творят, общуват, работят заедно и споделят създаденото с публика.

Защото диагнозата е част от живота на човека, но не е определение за неговата личност, възможности или бъдеще.

На 19 ноември от 18:00 ч. в НЧ „Искра-1924“ ще се срещнем с артистична формация „Феникс Джуниър“, ще представим книгата „Песнички за козички, ръчички и всички душички“ и ще чуем песни от нея.

Зад книгата стоят авторката Искра Иванова, композиторката София Хитова, аранжиментът на Юри Стойков, илюстрациите на Наоми Санчес и идеята на Елизабет Чекмеджиева.

Ще разговаряме с участниците във формацията и с хората, които творят заедно с тях. За музиката и създаването на книгата, за талантите и мечтите, за сътрудничеството и приятелството. За възможностите, които се откриват, когато вместо да поставяме граници пред хората, създаваме условия те да проявят способностите си.

Приобщаването не означава само да осигурим на всеки достъп до култура. То означава да признаем правото на всеки да бъде и неин създател.

Именно затова тази среща е част от Деня на европейските автори 2026, посветен на приятелството и заедността. Защото многообразието на човешките гласове, преживявания и начини на изразяване обогатява културата ни. А творчеството може да ни свързва отвъд различията.

Не ви каним да гледате „различните“. Каним ви да срещнете творци. Да чуете какво имат да кажат, да зададете въпросите си и да се зарадвате на създаденото.

Защото сме различни. И сме равни. И всички имаме какво да кажем.

20.11
ПЕТЪК
19:00

Репетиция за реалност

Aperitivo letterario с Искра Иванова

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Ами ако една история можеше да продължи по съвсем друг начин? Ами ако една случайна среща, едно решение или едно място можеха да променят цялата ни действителност?

На 20 ноември ви каним на литературна вечер в италиански стил, посветена на книгата с кратки разкази „Репетиция за реалност“ на писателката Искра Иванова.

Но това няма да бъде обикновено представяне на книга. Ще превърнем срещата в своеобразна литературна дегустация — с истории вместо ястия, неочаквани обрати вместо подправки и множество възможни версии на реалността.

В Италия aperitivo е нещо повече от традиция — това е време за срещи, разговори, споделяне и удоволствие от общуването. Ние ще пренесем тази атмосфера в литературата.

Какво ви очаква?

Ще започнем с разговор с Искра Иванова за нейната книга, за краткия разказ и за онзи любопитен момент, в който действителността се превръща в литература.

После ще ви предложим литературно меню. Вие ще избирате историите, които искате да „опитате“, а авторката ще чете откъси от тях.

Ще спираме разказите в най-интересните моменти и ще опитваме да предвидим какво следва. Ще измисляме собствени продължения, преди да научим какво всъщност е написала авторката.

Ще пътуваме мислено до Италия и ще разговаряме за това как градовете, улиците, езикът и атмосферата на едно място променят историите, които разказваме.

А за десерт всеки ще получи възможност да напише своя кратка история от друга реалност. Само няколко изречения, с които да създаде свят, в който нещата са се случили по друг начин.

Защото литературата не е само това, което писателят е написал. Тя е и онова, което се случва между текста и читателя — въпросите, предположенията, интерпретациите и новите истории, които се раждат от срещата им.

Това е и една от идеите на Деня на европейските автори 2026: да превърнем литературата в живо преживяване, в пространство за общуване, въображение и съвместно творчество.

Не е необходимо да сте писатели, литературни критици или познавачи на Италия. Достатъчно е да обичате историите, да сте любопитни и да сте готови да си представите, че всичко можеше да бъде различно.

Заповядайте да опитаме заедно няколко рецепти за реалност!

21.11
СЪБОТА
11:00

Пинокио оживява!

Ден на четенето с Калина и Ивелина Радионова

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Може ли една дървена кукла да стане истинско момче? А какво открива едно съвсем истинско момче, когато се научи да разбира езика на животните? Какво свързва Пинокио и Ардин, герои от толкова различни литературни светове?

През 1883 г. Карло Колоди публикува „Приключенията на Пинокио“ — историята на дървеното момче, което непрекъснато греши, попада в опасности и постепенно се учи да различава приятелството от измамата, свободата от безотговорността, а обещанията от действията. Почти век и половина по-късно неговите въпроси продължават да звучат съвременно.

В Деня на четенето ще срещнем класическата приказка с нов български детски роман. Наш специален гост ще бъде писателката Ивелина Радионова, автор на „Приключенията на Ардин“, а заедно с Калина ще четем, ще сравняваме и ще разговаряме с децата и техните родители.

Ардин е любопитно и смело момче от малко родопско село. Негова спътница е хитрата сврака Гая, която го учи на езика на животните. Двамата се отправят на необикновени приключения, откриват древно светилище и изгаснал вулкан, опознават природата и хората и разбират колко важни са приятелството, обичта, уважението и мъдростта.

Но как изглежда порастването в две толкова различни истории? И защо и Пинокио, и Ардин научават най-важното не от поучения, а от собствените си приключения?

Пинокио иска да бъде истинско момче, макар че често не знае какво означава това. Ардин вече е момче, но тепърва се учи да разбира света, който го заобикаля. Единият среща Лисицата и Кота, другият разговаря с птиците и открива скритите истории на Родопите. Но и двамата трябва да решават на кого да вярват, какво да защитават и как да постъпват, когато лесният избор невинаги е правилният.

Ще поговорим за разликата между детската литература на XIX век и съвременната приказка. Какво се е променило в представите за детето и неговата свобода? Защо в едната история чудото превръща куклата в човек, а в другата необикновеното разкрива по-богат и непознат свят? И наистина ли детските книги са толкова прости, колкото понякога ни се струва?

Ще четем откъси, ще сравняваме героите, ще обсъждаме техните решения и ще проверим дали децата и възрастните разбират едни и същи случки по еднакъв начин. Ивелина Радионова ще ни разкаже за създаването на Ардин и за историите, които могат да се родят от срещата с природата, местния език и въображението.

Това няма да бъде урок с готова поука. По-интересно е да оставим самите читатели да открият какво имат общо двама герои, разделени от времето, мястото и начина на разказване.

Елате да четем заедно и да видим колко различни светове могат да се срещнат между кориците на една книга.

21.11
СЪБОТА
17:30

Изложба с неочакван сюжет

Литературна игра сред картините на Ивайло Евстатиев

Галерия Art Marconi · ул. „Охрид“ № 22, Варна

В художествената галерия съществува едно неписано правило: художникът създава произведенията, подрежда ги по стените, а публиката идва да ги разгледа, да ги разбере, да им се възхити или поне да се опита да изглежда така, сякаш ги разбира. И всички общо взето спазват този договор, макар че никой не е обяснил защо художникът трябва да има последната дума за това какво се случва в собствените му картини.

На 21 ноември в галерия Art Marconi ще си позволим да нарушим този договор, при това с любезното съдействие на самата галерия. Ще използваме изложбата на Ивайло Евстатиев като материал за създаването на истории, които художникът никога не е рисувал, а ние никога не сме писали.

Представете си, че една картина изобразява началото на история, друга — събитие, което променя всичко, трета — неочакван обрат, а четвърта — финал, след който вече нищо не може да бъде същото. Избирате четири произведения, подреждате ги в собственото си въображение и изведнъж между тях възникват отношения, конфликти, причини и последствия. Някой е изчезнал, друг е пристигнал твърде късно, трети е обичал неподходящия човек, а онзи невинен букет цветя може би изобщо не е толкова невинен.

После ще поведете останалите през изложбата по маршрута на своята история, ще им покажете къде е започнало всичко, къде нещата са се объркали и защо е трябвало да завършат именно така. И вероятно ще се окаже, че картината, която за един човек е щастлив финал, за друг е начало на криминална драма, а за трети — доказателство, че светът е устроен по абсурден начин.

И тук се появява един доста сериозен въпрос, скрит зад това на пръв поглед несериозно занимание: откъде всъщност идва историята? От изображението, от намерението на художника, от нашия личен опит или от странната човешка способност да откриваме сюжет дори там, където никой не е възнамерявал да го остави?

Нали точно така често постъпваме и в живота — виждаме няколко несвързани събития, подреждаме ги в определена последователност, приписваме им причини, мотиви и последствия и получаваме история, която после наричаме действителност. А ако разместим събитията, ако изберем друго начало или друг финал, може да се окаже, че сме живели в съвсем различен разказ.

В рамките на Деня на европейските автори се интересуваме именно от такива експерименти, защото литературата не се изчерпва с книгите, нито авторството непременно започва с писането. Понякога е достатъчно да свържеш четири чужди образа по начин, по който никой преди теб не ги е свързвал, и да поканиш останалите да видят света през твоята история.

Така че заповядайте в Art Marconi. Картините на Ивайло Евстатиев вече са създадени, изложбата си има художник, но историите, които ще се появят в нея на 21 ноември, все още нямат автори. И би било интересно да разберем какво ще се случи, когато тези автори най-после пристигнат.

22.11
НЕДЕЛЯ
13:30

От текст към екран

Приятелски киноклуб · „Крадецът на праскови“ (1964)

Репетиционна зала на читалище „Искра“ · бул. „Владислав Варненчик“, бл. 28 А-Б, Варна

Как се екранизира спомен? Как се превръщат в кино мислите, които писателят може да опише, но никой не може да види? И какво се случва с една история, когато от нея изчезне разказвачът, а героите заживеят собствен живот пред камерата?

През 1948 г. Емилиян Станев публикува повестта „Крадецът на праскови“. Историята е едновременно проста и почти непоносима: през последните месеци на Първата световна война една омъжена българка се влюбва в сръбски военнопленник. Тя е Елисавета, съпруга на военния комендант на Търново, жена, чийто живот е подчинен на навици, приличие и самота. Той е Иво Обретенович, офицер от вражеската армия, който един ден се промъква в градината ѝ, за да открадне няколко праскови.

Войната е разделила тези хора на врагове още преди да са се срещнали. Но когато се срещат, се оказва, че човешките чувства не се интересуват особено от националните граници, военните заповеди и обществените представи за допустимото.

Любопитното е, че Станев не започва с тази любовна история. Повестта се открива години по-късно, по време на Втората световна война, когато един човек се завръща в родното Търново и постепенно възстановява историята на Елисавета чрез собствените си спомени и разказа на стар учител. Между двете войни се появява невидима връзка: миналото сякаш отказва да остане минало, а човечеството продължава да преживява едни и същи трагедии, без да е сигурно какво е научило от тях.

Шестнадесет години по-късно Вълo Радев решава да екранизира повестта. През 1964 г. излиза неговият режисьорски дебют „Крадецът на праскови“, с Невена Коканова и Раде Маркович в главните роли. Филмът получава специалната награда на журито на Фестивала на българския филм във Варна, а двамата актьори са отличени за изпълненията си.

Но Радев е изправен пред проблем, който съществува при почти всяка екранизация: как да пренесе на екрана не само събитията от книгата, но и начина, по който тя ги разказва?

В повестта историята е спомен, преминал през няколко гледни точки. Във филма тази рамка изчезва и събитията се развиват непосредствено пред зрителя. Няма човек, който да се завръща в миналото и да ни води през него. Камерата ни поставя направо сред героите.

На пръв поглед това е просто промяна в структурата. Но дали е толкова просто? Когато премахнем спомена, не променяме ли и смисъла на историята? Едно е да слушаме разказ за трагедия, случила се преди години, друго е да наблюдаваме как тя се случва пред очите ни, без никой да ни предупреди за последствията.

Променят се и самите герои. Полковникът на Станев и полковникът на Радев не са напълно еднакви образи. А Елисавета, чиито чувства писателят може да разкрие чрез описания, спомени и психологически наблюдения, във филма се превръща в жена, за която трябва да съдим по гласа, жестовете, движенията и мълчанието на Невена Коканова.

В литературата можем да прочетем какво мисли героинята, докато гледа човека, когото обича. В киното виждаме как го гледа и трябва сами да разберем какво се случва вътре в нея. Понякога това ни дава по-малко информация, но ни оставя повече пространство за собствено преживяване.

Тъкмо тези различия ще ни интересуват на втората среща от Приятелския киноклуб в рамките на Деня на европейските автори.

На 22 ноември, неделя, от 13:30 ч. ви каним в репетиционната зала на читалище „Искра“, за да гледаме „Крадецът на праскови“ (България, 1964) и да изследваме как една литературна история се превръща в кинематографична.

Преди прожекцията ще поговорим за повестта на Емилиян Станев, за нейното необичайно повествование и за предизвикателствата, пред които е изправен режисьорът, решил да превърне литературния текст във филм.

Какво правим с вътрешния монолог, когато разполагаме само с камера? Може ли пейзажът да разкаже нещо за чувствата на героя? Как музиката, светлината, монтажът и актьорската игра заменят или допълват средствата на писателя? И защо понякога най-важното решение при екранизацията не е какво да покажем, а какво да оставим извън кадър?

След прожекцията ще сравним конкретни моменти от повестта и филма. Ще видим как се променят гледната точка, ритъмът, образите и отношенията между героите. Ще се опитаме да разберем дали киното е загубило нещо от литературния оригинал, дали е открило нещо ново в него и дали изобщо има смисъл да измерваме двете произведения с една и съща мярка.

Защото екранизацията не е механично пренасяне на съдържание от страницата на екрана. Тя е творчески процес, в който едно изкуство трябва да намери собствени средства за изразяване на онова, което друго изкуство вече е успяло да разкаже. И понякога, за да остане вярно на духа на книгата, киното трябва да се откаже от буквалната вярност към текста.

Това е и причината в Деня на европейските автори да ни интересува срещата между литературата и киното. Не защото искаме да определим кое от двете изкуства е по-добро, а защото всяко от тях ни позволява да преживеем една история по различен начин и да открием в нея смисъл, който другото може би не би могло да изрази.

Нашият киноклуб няма да бъде лекция с готови отговори. Ще гледаме, ще сравняваме, ще спорим и може би ще установим, че някои от сцените, които най-силно са ни развълнували във филма, изобщо не съществуват по същия начин в книгата.

Не е необходимо предварително да сте чели повестта. А ако сте я чели, ще бъде още по-интересно да проверите доколко филмът съвпада с историята, която вече сте създали в собственото си въображение.

Елате да видим какво се случва с литературата, когато думите се превърнат в образи. И дали след края на филма ще можем да се върнем към същата книга, която сме чели преди него.

24.11
ВТОРНИК
18:30

Кой създава смисъла в литературата?

Лаборатория с Димитър Калев и Ангел Ангелов

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Може ли писателят да създаде произведение, чийто смисъл не разбира напълно? И ако читателят открие в него идея, за която авторът никога не е мислил, това ново откритие ли е, или просто поредната интерпретация?

Обикновено приемаме, че литературното произведение има автор, който е искал да каже нещо, и читател, който се опитва да разбере какво точно. Понякога читателят разбира едно, литературният критик — друго, а писателят заявява, че изобщо не е имал предвид нито едното, нито другото. И всички остават при своето мнение, защото литературата, за разлика от математиката, не предлага особено удобен начин да проверим кой е прав.

Но какво ще стане, ако допуснем, че смисълът на литературното произведение не принадлежи изцяло нито на автора, нито на читателя? Че той може да възниква от сложните отношения между думите, образите, идеите и самата структура на текста, придобивайки качества, които не могат да бъдат обяснени само чрез отделните му елементи?

Подобни въпроси ни отвеждат към понятието емерджентност — появата на нови свойства в една система, които не притежава нито една от съставните ѝ части поотделно. То се използва във философията, науката за сложните системи, биологията и изследванията на съзнанието, но какво общо има с литературата?

В своята статия „Въведение в литературния емерджентизъм“ Димитър Калев предлага необичаен отговор. Според него литературното произведение не е просто съвкупност от думи, символи и значения, които трябва да бъдат разтълкувани. То може да бъде пространство, в което се проявяват идеи, надхвърлящи съзнателните намерения на писателя и субективните представи на читателя.

Нещо повече, Калев предполага, че тези идеи могат да имат собствено, обективно съществуване и че задачата на литературния анализ е не толкова да ги измисли, колкото да открие тяхното проявление в произведението.

За целта той предлага метод, който преминава през седем последователни степени: от непосредственото възприемане на текста, през откриването на противоречията и формулирането на неговото смислово ядро, до съзерцанието и опита за достигане до по-дълбоко идейно и нравствено съдържание.

Това е амбициозна концепция, която поставя под въпрос някои от привичните ни представи за четенето, интерпретацията и самата природа на литературното творчество. Разбира се, тя поражда и немалко въпроси. Къде минава границата между откриването на смисъл и неговото измисляне? Как можем да проверим едно подобно откритие? И възможно ли е различни читатели, следвайки един и същ метод, да достигнат до сходни резултати?

На 24 ноември от 18:30 ч. ви каним в НЧ „Искра-1924“ на литературна лаборатория, в която ще имаме възможност не само да обсъдим тази теория с нейния автор Димитър Калев, но и да я подложим на практически експеримент.

Заедно с писателя Ангел Г. Ангелов ще работим върху неговия разказ „Потъване в нощта“ — необикновена, наситена с гротескни образи и философски внушения история, в която един нощен полет постепенно се превръща в нещо много по-странно и тревожно от обикновено пътуване.

Ще започнем с разговора за статията на Калев. Какво всъщност означава литературният емерджентизъм, какви са философските му основания и с какво предложеният метод се различава от познатите подходи към анализа на художествения текст? Ще обсъдим неговите възможности, спорните му положения и въпросите, които все още остават открити.

А след това ще опитаме да приложим метода към разказа на Ангелов.

Ще проследим сюжета, образите и противоречията, ще потърсим връзките между привидно несвързани детайли и ще се опитаме да формулираме централния проблем на произведението. После ще продължим отвъд обичайното тълкуване, следвайки предложените от Калев стъпки, за да видим дали от съвместното разглеждане на текста може да възникне идея, която не сме забелязвали при първото четене.

И тук ни очаква едно особено интересно обстоятелство: авторът на разказа ще бъде сред нас.

След като преминем през анализа, ще можем да сравним откритията си с намеренията и представите на Ангел Ангелов. Дали ще достигнем до идеи, които той съзнателно е вложил в произведението? Дали ще открием нещо, което не е предвиждал? И ако се случи второто, кой ще има основание да претендира, че разбира текста по-добре — неговият създател или хората, които току-що са го прочели?

Не е изключено самият експеримент да постави под съмнение някои от нашите предварителни предположения. Но нали точно затова съществуват експериментите — не за да потвърждават непременно една теория, а за да проверяват докъде могат да ни отведат нейните идеи.

В рамките на Деня на европейските автори изследваме литературата като жив процес, в който участват писатели, произведения и читатели. Тази среща ще ни позволи да поставим един от най-сложните въпроси за техните взаимоотношения: дали четенето е просто разбиране на нещо вече създадено, или може да бъде самостоятелен акт на познание, при който възниква нещо ново.

Нашата лаборатория е отворена за всички, които обичат литературата, философията и сериозните разговори, в които не е задължително участниците да стигнат до съгласие. Не са необходими специални познания по литературознание или предварително запознаване с емерджентния анализ. Ще разгледаме основните идеи заедно, а след това всеки ще може да участва в изследването, да предлага хипотези, да задава въпроси и да оспорва направените изводи.

Защото може би най-интересният момент в литературата настъпва не когато авторът постави последната точка, а когато някой прочете написаното и открие в него нещо, за което никой преди това не е подозирал.

Елате да проверим дали литературният смисъл може да бъде открит — и как бихме разбрали, че наистина сме го открили.

27.11
ПЕТЪК
18:00

Пътеки и брегове

Среща с Ангелина Бакалова · Надсистемата на живота и усещането за безсмъртие

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Защо човек, който прекрасно знае, че тялото му е смъртно, толкова трудно успява да си представи собственото си несъществуване? Защо някъде дълбоко в себе си продължаваме да живеем с усещането, че нашето съществуване не се изчерпва с физическите граници на един човешки живот? И откъде идва тази странна вътрешна увереност, която невинаги има нещо общо с религията, възпитанието или съзнателните ни убеждения?

Обикновено разговаряме за безсмъртието като за религиозна идея, фантастична мечта или далечна възможност на бъдещата наука. Но има и друг начин да поставим въпроса: не дали можем да докажем, че сме безсмъртни, а защо толкова често преживяваме собственото си съществуване така, сякаш то е част от нещо много по-голямо и продължително.

Може би затова литературата от векове се връща към образите на пътя, реката, морето и другия бряг. Те позволяват да говорим за промяната, за преминаването от един свят в друг, за границите на познатото и за онова, което не можем да видим, но продължаваме да си представяме.

В дебютния си роман „Пътят към другия бряг“ писателката Ангелина Бакалова също се обръща към образа на пътуването и преминаването. А самият въпрос за другия бряг може да бъде разбран по много начини: като търсене на нов живот, като промяна на гледната точка или като опит да открием смисъл отвъд границите на непосредственото си съществуване.

На 27 ноември, петък, от 18:00 ч. ви каним в НЧ „Искра-1924“ на литературна среща с Ангелина Бакалова, посветена на надсистемата на живота и на човешкото усещане за безсмъртие.

Ще разговаряме за това дали можем да разглеждаме отделния човешки живот като част от по-голяма система, в която съществуват връзки, закономерности и смисли, невидими от гледната точка на отделния човек. Как се променя представата ни за собственото съществуване, когато престанем да го възприемаме като изолирано събитие? И може ли литературата да ни помогне да си представим такава по-широка перспектива?

Ще поговорим и за особената способност на художественото произведение да ни позволява да преживяваме повече от един живот. Докато четем, можем да съществуваме в различни времена, да споделяме чужди спомени, да прекрачваме граници, които в действителността изглеждат непреодолими. Понякога една история продължава да живее столетия след своя автор, а героите ѝ остават част от човешкото въображение много след изчезването на света, в който са били създадени.

Но означава ли това, че литературата просто ни предлага утешителни образи на безсмъртието? Или чрез нея можем да изследваме нещо по-съществено — начина, по който човешкото съзнание преживява собствената си непрекъснатост и принадлежността си към един по-голям свят?

Няма да търсим задължителен отговор, нито ще превръщаме разговора в спор между религиозни и научни убеждения. Ще ни интересуват философските въпроси, човешкият опит и възможностите на литературата да изразява онова, което трудно се побира в обичайните ни представи за времето и живота.

В рамките на Деня на европейските автори тази среща ни отвежда към една от най-древните теми на световната литература: стремежа на човека да разбере какво представлява неговото съществуване и дали то може да бъде осмислено отвъд границите на индивидуалната биография.

Елате да поговорим за пътищата, които избираме, за браговете, които не виждаме, и за странната човешка увереност, че животът е нещо повече от времето, което можем да измерим.

28.11
СЪБОТА
16:00

Природата има думата

Литературна среща с Ал Тъна

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Литературна среща и творческа работилница с Ал Тъна

Може ли една планина да бъде литературен герой? Защо някои писатели описват природата, а други успяват да ни накарат да почувстваме, че тя има собствен характер, памет и дори мнение за случващото се? И какво губим, когато изчезват думите, с които хората някога са разговаряли за света около себе си?

Опитайте да си представите Родопите, без да използвате думите „планина“, „гора“, „река“ или „красота“. Остават шумът на дърветата, мирисът на мокра земя, гласовете на хората, песните, разказите, старите имена на местности и онези странни думи, които понякога знае само една баба в едно почти забравено село. И постепенно започвате да разбирате, че едно място съществува не само в географията, но и в езика, чрез който хората го познават.

А ако този език изчезне, дали самото място ще остане същото за нас?

Писателката Ал Тъна, литературен псевдоним на Златка Андонова, от години се интересува именно от тази връзка между човека, земята, паметта и словото. Тя пътува из България, среща се с хора, събира забравени думи и изрази, търси историите, които са останали извън официалните хроники, но продължават да живеят в местните разкази, обичаи и представи за света.

Дебютният ѝ роман „Между два свята“ е посветен на любовта ѝ към Родопите. В следващите си книги — „Ръце“, „Слугиня“, „Любов“, а най-скоро и романа „Вино“ — тя продължава да изследва човешките съдби, историческата памет, традициите и връзките между поколенията. За нея литературата е начин да съхрани не само случилото се, но и начина, по който хората са преживявали и разбирали своя свят.

И тук възниква един интересен въпрос: когато писателят използва стара дума, местно название или забравен израз, той просто придава колорит на текста или връща към живот начин на мислене, който постепенно сме изгубили?

Защото езикът не е само средство да назовем нещата, които виждаме. Той ни помага да ги различаваме, да им придаваме значение, да забелязваме онова, което иначе бихме подминали. Човек, който познава десетки думи за състоянията на гората, вероятно вижда в нея подробности, които за останалите остават просто зеленина. А когато тези думи попаднат в литературно произведение, читателят получава възможност поне за малко да погледне през чужди очи.

На 28 ноември, събота, от 16:00 ч. ви каним в НЧ „Искра-1924“ на среща с Ал Тъна, посветена на природата като източник на литературни истории, на езика като памет и на способността на писателя да ни открива светове, които винаги са били около нас, но невинаги сме умеели да забелязваме.

Ще разговаряме за нейните книги, за Родопите и за хората, които пазят местните говори и традиции. Ще поговорим за пътуванията, срещите и историите, от които се ражда литературата, и за това как действителното място постепенно се превръща в художествен свят.

Ще се опитаме да разберем и каква роля може да играе природата в един разказ. Дали тя е само фон на човешките преживявания, или понякога определя решенията, характерите и съдбите на героите? Може ли една гора да създава напрежение, една река да разделя хората, една планина да ги променя? И как писателят постига всичко това, без да превръща дърветата и камъните в приказни същества, които разговарят помежду си?

А след разговора ще опитаме нещо свое.

Ще си припомним звуци, миризми, цветове и усещания от природата, които трудно се побират в обичайните описания. Ще потърсим думи за тях, ще ги свържем с преживявания и ще опитаме да създадем кратки литературни истории. Може би някой ще напише за море, което познава от детството си, друг — за дърво, което е виждал хиляди пъти, без да му обръща внимание, а трети ще си спомни дума, която не е чувал от години и която изведнъж ще му върне цял един свят.

Няма да се опитваме да пишем най-красивото описание на природата. По-интересно ще бъде да открием какво може да се случи с една история, когато започнем да забелязваме неща, за които доскоро не сме имали думи.

В рамките на Деня на европейските автори тази среща продължава разговора ни за литературата като начин да опознаваме света и да споделяме своя опит с другите. Защото книгите не само съхраняват човешката памет, но и ни учат да виждаме, да чуваме и да разбираме повече от действителността, в която живеем.

Не е необходимо да сте писатели, природолюбители или познавачи на родопските говори. Достатъчно е да сте любопитни към света и към историите, които се крият в него.

И когато след срещата излезете навън, може би ще чуете обикновения шум на вятъра в дърветата и ще си помислите, че в него има някаква история. Дали ще успеете да я разкажете, вече зависи от вас.

29.11
НЕДЕЛЯ
13:30

Да напишем липсващата сцена

Приятелски киноклуб · „Дамата от Шанхай“ (1947)

Репетиционна зала на читалище „Искра“ · бул. „Владислав Варненчик“, бл. 28 А-Б, Варна

Какво правят филмовите герои, когато камерата не ги снима? За какво разговарят между две сцени, какви решения вземат, докато ние гледаме нещо друго, и колко от историята остава скрито от зрителя? А възможно ли е да добавим сцена към вече завършен филм така, че тя да изглежда, сякаш винаги е била част от него?

През 1947 г. Орсън Уелс завършва един от най-необичайните филми в историята на американското кино — „Дамата от Шанхай“, мрачен криминален лабиринт, в който никой не е точно този, за когото се представя, истината непрекъснато сменя собственика си, а единственото сигурно нещо е, че колкото повече научаваме за героите, толкова по-малко сме склонни да им вярваме.

Историята започва почти като романтично приключение. Ирландският моряк Майкъл О'Хара, изигран от самия Уелс, среща загадъчната Елза Банистър, в чиято роля е Рита Хейуърт. Тя е красива, богата, омъжена за известен адвокат и, разбира се, съвсем не е толкова беззащитна, колкото изглежда. Скоро Майкъл се озовава на яхта сред компания от хора, които имат повече тайни, отколкото разумни причини да пътуват заедно. Следват странни предложения, подозрителни разговори, пари, предателства и едно убийство, около което всеки изглежда знае нещо, но никой не желае да разкрие всичко.

В основата на филма стои криминалният роман „If I Die Before I Wake“ (1938) на Шерууд Кинг, но Уелс превръща сравнително праволинейната интрига в сложна игра с възприятията на зрителя. В неговия свят думите рядко означават само това, което чуваме, а образите понякога изглеждат по-подозрителни от хората, които изобразяват.

Особено известна е сцената в залата с огледалата, където отраженията се множат до безкрайност и вече не е съвсем ясно кой е истинският човек, кой е неговото изображение и по кого всъщност трябва да стреляш. Това е един от онези моменти, в които киното започва да разказва чрез самата организация на пространството, а не просто чрез действията на героите.

Но историята на създаването на „Дамата от Шанхай“ е почти толкова интригуваща, колкото и сюжетът му.

Първоначалният монтаж на Уелс е бил с продължителност около 155 минути. След неуспешни предварителни прожекции студиото Columbia Pictures нарежда сериозни съкращения и филмът е сведен до приблизително 87 минути. Променени са монтажът, музиката и отделни части от повествованието. Значителна част от заснетия материал никога не достига до широката публика в оригиналния си вид.

Представете си само: десетки минути кино, които са били замислени, написани, изиграни и заснети, а после просто са изчезнали от произведението.

Дали липсата им е направила историята по-добра? Или е оставила празнини, които зрителите и до днес се опитват да запълнят? И ако не знаем какво точно е било премахнато, можем ли изобщо да определим къде завършва авторският замисъл и започва нашето въображение?

Тъкмо този въпрос ще ни интересува на третата среща от нашия Приятелски киноклуб в рамките на Деня на европейските автори.

На 29 ноември, неделя, от 13:30 ч. ви каним в репетиционната зала на читалище „Искра“, за да гледаме „Дамата от Шанхай“ на Орсън Уелс и след това да се опитаме да напишем сцени, които биха могли да съществуват в неговия филм, но които никога не сме виждали.

Преди прожекцията ще поговорим за особеностите на филм ноар, за начина, по който киното управлява информацията, и за една от най-важните способности на всяко повествование — да премълчава.

Защото добрата история никога не ни разказва абсолютно всичко. Между две последователни сцени могат да минат часове, дни или години, през които героите продължават да живеят, да вземат решения и да променят отношенията си. Понякога научаваме за тези събития по-късно, понякога ги отгатваме по последствията, а понякога дори не подозираме, че са се случили.

Именно там, в пространството между разказаното и премълчаното, ще започне нашият литературен експеримент.

След прожекцията всеки ще може да избере момент от филма и да си представи какво би могло да се е случило извън кадър. Може би разговор между двама герои, който никога не сме чули. Може би среща, която обяснява нечие странно поведение. Или съвсем незначителна на пръв поглед случка, която изведнъж придава нов смисъл на всичко останало.

Но ще има едно важно условие: новата сцена трябва да се вписва в историята, без да противоречи на вече показаното.

А това е значително по-трудна задача, отколкото изглежда. Защото не е достатъчно просто да измислиш интересен диалог. Трябва да разбереш характерите, мотивите, времето, причинно-следствените връзки и особената логика на света, създаден от Уелс. Трябва да откриеш какво филмът е оставил неизказано и да решиш дали то действително се нуждае от обяснение.

После ще прочетем създадените сцени и ще сравним различните версии. Възможно е някой да открие нов мотив за поведението на Елза, друг да предложи съвсем различно обяснение за постъпките на Майкъл, а трети да напише разговор, който не разрешава нито една загадка, но прави цялата история още по-интересна.

Разбира се, няма да се опитваме да възстановяваме действителния изгубен монтаж на Орсън Уелс. Нашите сцени ще бъдат литературни хипотези — възможни фрагменти от един измислен свят, който вече познаваме достатъчно добре, за да се осмелим да се намесим в него.

Тук се появява и един интересен въпрос за самата природа на литературата. Може ли читателят или зрителят да стане съавтор на произведение, без да променя нито дума от оригинала? Достатъчно ли е да измисли онова, което се е случило между две написани или заснети сцени? И дали след това ще възприема същата история по същия начин?

В Деня на европейските автори се интересуваме не само от създаването на произведения, но и от възможностите, които те откриват за ново творчество. Един завършен филм не е непременно затворен свят. Понякога тъкмо онова, което авторът е оставил извън кадър, се оказва най-привлекателната територия за въображението на публиката.

Не е необходимо да сте сценаристи, писатели или познавачи на класическото кино. Ще гледаме филма заедно, ще обсъждаме неговите загадки и ще опитаме да създадем свои малки допълнения към историята.

А накрая вероятно ще установим, че една и съща история може да съдържа много повече събития, отколкото някога са били написани или заснети.

Елате да се разходим из света на Орсън Уелс и да проверим дали в него е останало място за още няколко сцени.

01.12
ВТОРНИК
18:30

Историята в кадри

Среща с Елена Владова и Николай Русев

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Как да разкажем история отпреди хиляди години, когато от нея са останали само археологически находки, фрагменти от документи и множество въпроси? Може ли миналото да се превърне в комикс, без да престане да бъде история?

Комиксът често е възприеман като развлечение: изображения, балончета с реплики, приключения и бързо действие. Но той отдавна е много повече. Това е самостоятелна форма на повествование, която може да бъде роман, документален разказ, репортаж, биография или историческо изследване. В нея думите и изображенията не се дублират, а работят заедно, създавайки смисъл, който нито едното, нито другото би могло да произведе самостоятелно.

На 1 декември ще се срещнем с Елена Владова и Николай Русев — автори на документални и исторически комикси, посветени на българското минало, археологията и паметта за Варна.

Сред техните издания са „Варненският халколитен некропол“, „Битката при Варна. Битка на народите през 1444 г.“, „Средновековната крепост Дъбилин“ и „Картини от Варна – по следите на братя Шкорпил“. В основата им стоят проучвания и исторически материали, които авторите превръщат в образи, сцени и последователен разказ.

Как обаче се извършва това превръщане? Археологическата находка не разказва сама кога и защо е била използвана. Изворът рядко дава всички подробности. Писателят и художникът трябва да решат кой ще говори, откъде ще гледаме събитието, как ще изглеждат хората и колко време ще отделим на един миг.

Тук възниква въпросът за границите: кое е установен факт, кое е обоснована реконструкция и кое — художествена хипотеза?

Историкът работи с доказателства, но разказът трябва да бъде и разбираем. В документалния комикс изборът на изображение неизбежно добавя гледна точка: жест, поза, лице, пространство, последователност от действия. Понякога един-единствен кадър събира сведения, които в научен текст биха заели няколко страници. Но същият този кадър може да създаде усещане за сигурност там, където историческото знание всъщност оставя място за съмнение.

Ще разговаряме с Елена Владова и Николай Русев за това как подбират източниците си и превръщат историческите сведения в сюжет. Как се създава герой, когато знаем малко за личността му? Как се изобразяват градове, облекло и всекидневие, от които са останали само следи? И как съавторството между сценарист и художник променя самия начин на разказване?

Ще обърнем внимание и на специфичния език на комикса. Последователността от кадри организира времето: един поглед може да продължи цяла страница, а столетия могат да бъдат прескочени в междината между две изображения. Читателят сам възстановява действието, което не вижда. Писателят избира думите, художникът — видимото, а читателят свързва двете в история.

Затова въпросът не е дали комиксът е достатъчно „сериозен“, за да се занимава с история. По-интересно е какво именно ни позволява да разберем тази форма, което трудно бихме постигнали с друг вид текст. Може ли тя да върне любопитството към забравен исторически факт? И може ли едно изображение да ни накара да зададем нов въпрос към самия източник?

В Деня на европейските автори изследваме литературата и отвъд традиционната страница. Документалният комикс е особено интересен случай: едновременно изследване, изкуство и разговор между написаното, показаното и премълчаното.

Елате да разгледаме историята в кадри и да проверим как се променя миналото, когато започнем не само да го четем, но и да го виждаме.

02.12
СРЯДА
18:00

Как можем да си поемем глътка въздух?

Среща с Даниела Паскова

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Литературна среща с Даниела Паскова

Защо в литературата толкова често приемаме страданието за доказателство на любовта? Защо героите остават там, където са нещастни, оправдават хората, които ги наранява, и продължават да вярват, че всичко ще се промени? И колко от тези литературни сюжети неусетно пренасяме в собствения си живот?

В продължение на векове литературата ни е разказвала истории за любов, която трябва да преодолее всичко. Влюбените страдат, разделят се, жертват се, прощават непростимото, а читателят следи изпитанията им с надеждата, че накрая чувствата ще победят. Свикнали сме да възприемаме подобни истории като романтични, дори когато, погледнати отстрани, отношенията между героите изглеждат доста тревожни.

Разбира се, любовта понякога изисква усилия, компромиси и търпение. Но къде минава границата между трудностите, които двама души преодоляват заедно, и отношенията, в които единият постепенно губи свободата, достойнството или дори представата за себе си? И защо тази граница се вижда толкова ясно, когато четем чужда история, а понякога е почти невидима, когато живеем в собствената си?

През 2023 г. Даниела Паскова публикува романа „За глътка въздух“ — история за любовта, насилието, страховете и трудното завръщане към живота, в която няколко човешки съдби се преплитат на фона на пандемията от COVID-19.

Една от героините, Мая, е художничка, израснала без семейната сигурност, която повечето хора приемат за даденост. Детството ѝ е преминало през домове и приемни семейства, а преживяното продължава да влияе върху начина, по който тя възприема себе си и отношенията с другите. Виктор е млад лекар, който всеки ден се изправя срещу болестта и смъртта и се опитва да съхрани нещо човешко в свят, където самото оцеляване се е превърнало в главна задача. Третият важен герой, Асен, носи собствена история на изоставяне, насилие и разрушителни избори, които постепенно го превръщат в човек, опасен за околните.

Паскова разказва събитията през различни гледни точки, позволявайки ни да видим не само какво правят героите, но и как самите те разбират и оправдават постъпките си. И това е особено интересно, защото хората рядко възприемат собствените си действия така, както ги виждат останалите. Всеки живее в някакъв разказ за себе си, в който има причини, обяснения, надежди, спомени и представи за това как би трябвало да се развият събитията.

Понякога този разказ ни помага да оцелеем. Понякога ни пречи да забележим, че ситуацията отдавна се е променила.

В романа заглавната „глътка въздух“ има и съвсем буквално значение. Една от героините страда от астма, лекарите се борят за живота на пациентите по време на пандемията, а въздухът, който в обикновения живот почти не забелязваме, изведнъж се превръща в най-ценното нещо на света.

Но има и друг вид задушаване, за който не съществува апарат, измерващ количеството кислород. То може да се появи в отношения, в които човек непрекъснато се страхува, оправдава, съобразява, отстъпва и постепенно престава да разбира какво иска самият той. А понякога най-трудното не е да осъзнаеш, че нещо не е наред, а да допуснеш, че животът ти би могъл да продължи по друг начин.

На 2 декември, сряда, от 18:00 ч. ви каним в НЧ „Искра-1924“ на среща с писателката Даниела Паскова, в която ще разговаряме за нейната книга, за любовта и зависимостта, за психологическото и физическото насилие и за историите, чрез които хората разбират собствените си отношения.

Ще поговорим за това как се създават психологически убедителни литературни герои. Защо един човек остава привързан към някого, който му причинява страдание? Как преживяванията от детството влияят върху представите ни за близост? Възможно ли е да разберем причините за нечия жестокост, без да оправдаваме постъпките му? И защо понякога най-обикновената доброта се оказва по-трудна за приемане от добре познатата болка?

Ще разгледаме и начина, по който самата литература изгражда нашите представи за любовта. Какво се случва, когато писателят ни позволи да видим света през очите на човек, който причинява насилие? Дали разбирането на неговите мотиви непременно води до съчувствие? Може ли една история да ни накара да оправдаваме поведение, което в действителния живот бихме сметнали за недопустимо? И как литературата успява да разкрие онова, което героите упорито отказват да признаят пред себе си?

Разговорът ни ще се движи между художествената литература и психологията, защото и двете се интересуват от човешките мотиви, от паметта, привързаността, страха и начина, по който осмисляме преживяното. Разликата е, че литературата ни позволява да наблюдаваме тези процеси отвътре, да преживяваме различни гледни точки и да поставяме под съмнение дори собствените си симпатии към героите.

Именно затова тази среща е част от Деня на европейските автори. Интересува ни не само как писателите създават истории, но и как историите влияят върху начина, по който възприемаме действителността. Понякога един роман може да ни помогне да назовем преживяване, за което дълго не сме намирали думи, или да разпознаем познат модел на отношения, който никога не сме разглеждали отстрани.

Разбира се, да разбереш една история не означава автоматично да можеш да я промениш. Реалните човешки отношения са много по-сложни от литературните сюжети и излизането от болезнена или опасна връзка невинаги е въпрос единствено на лично решение. Но способността да разпознаваме различните начини, по които хората обясняват любовта, зависимостта и насилието, може да бъде важна стъпка към по-осъзнатото им разбиране.

Нашата среща няма да бъде групова терапия, нито разговор, в който някой трябва да разказва личните си преживявания. Ще говорим за литература, за герои и за проблеми, които заслужават сериозно обществено внимание. Всеки ще може да задава въпроси, да участва в обсъждането или просто да слуша, без да е необходимо да споделя нещо за собствения си живот.

Защото понякога най-важното, което една книга може да ни даде, не е готов отговор как трябва да живеем, а възможността да погледнем позната ситуация от друга страна и да открием, че съществуват повече възможности, отколкото сме си представяли.

Елате да поговорим за любовта, която ни дава въздух, за отношенията, които ни го отнемат, и за литературата, която ни помага да разберем разликата.

03.12
ЧЕТВЪРТЪК
17:00

Европа разказва: 24 часа във Варна

Литературна лаборатория с Europeana

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Литературна лаборатория с дигиталните архиви на Europeana

Може ли един град да има биография? А ако съберем снимки от различни епохи, подредим ги като един-единствен ден и измислим историите на хората, които виждаме на тях, ще получим ли достоверен разказ за миналото, или ще създадем Варна, която никога не е съществувала? И възможно ли е и двете да бъдат верни едновременно?

Представете си, че е рано сутрин във Варна, някъде през миналия век. Морето е спокойно, плажът още е празен, а градът тепърва се събужда. След няколко часа вече сме на пристанището, където товарят кораби, пристигат непознати хора и заминават други, които може би никога няма да се върнат. По обяд минаваме покрай Римските терми, следобед срещаме възрастна жена, седнала сред цветята, а вечерта наблюдаваме светлините на хотелите, казината и градските улици.

На пръв поглед това е съвсем обикновен ден в историята на Варна. Само че има една подробност: този ден никога не се е случвал.

Плажът може да е сниман през петдесетте години, пристанището — през друго десетилетие, сградите да принадлежат на различни епохи, а жената с цветята може би никога не е посещавала местата, през които току-що сме преминали.

И въпреки това, когато подредим изображенията едно след друго, между тях започва да възниква история. Сутринта преминава в обед, обедът — във вечер, градът се променя, появяват се герои, движения, настроения и онова особено усещане за време, което прави от отделните събития един общ разказ.

Именно върху този принцип е изградена дигиталната галерия „Varna: 24 Hours“, публикувана в европейската платформа за културно наследство Europeana.

Тя събира исторически фотографии и пощенски картички на Варна от различни периоди и ги подрежда като един въображаем ден в града. От утринното море през древните руини, пристанището и градските улици до курортите и вечерните светлини. Получава се портрет на Варна, която съществува едновременно в няколко времена — град, чиито сгради, хора и пространства постоянно се променят, но който въпреки това остава разпознаваем.

И тук започва най-интересното.

Обикновено възприемаме архивната фотография като свидетелство за действителността. Нещо се е случило, някой е насочил фотоапарата към него и сега разполагаме с доказателство, че то е съществувало. Но фотографията показва само един миг, откъснат от всичко, което го е предшествало и последвало.

Да вземем например старата снимка на жена, седнала до цветя във Варна. Коя е тя? Защо е там? Чака ли някого, почива ли си след работа, или просто е попаднала случайно пред обектива? Може би фотографът е искал да запази образа на обикновен градски ден, а може би зад тази снимка стои цяла история, за която никога няма да узнаем.

И докато се опитваме да отговорим, вече сме започнали да създаваме литература.

Нещо подобно се случва и с градските пространства. Снимка на пристанището може да бъде документ за икономическия живот на града, но за писателя същото пристанище може да се превърне в място на раздяла, начало на приключение или сцена на среща, която променя нечия съдба. Старата пощенска картичка от Златни пясъци може да разказва не толкова за действителния живот на курорта, колкото за представата за щастие, почивка и благополучие, която някой е искал да изпрати на другия край на Европа.

И в двата случая изображението е истинско. Но историите, които можем да открием в него, са почти безкрайни.

На 3 декември, четвъртък, от 17:00 ч. ви каним в НЧ „Искра-1924“ на литературна лаборатория, в която ще използваме историческите изображения от Europeana, за да изследваме как се раждат историите и какво се случва, когато въображението срещне документалната действителност.

Ще започнем с галерията „Varna: 24 Hours“ и ще разгледаме някои от изображенията, от които е съставена. Ще пътуваме между различни исторически периоди, ще сравняваме познатите места с техните по-стари образи и ще откриваме подробности, които лесно убягват при първия поглед.

Но няма да бързаме да прочетем всички обяснения към снимките.

Вместо това ще опитаме да погледнем на тях като на фрагменти от неизвестни истории. Ще избираме герои, ще предполагаме какво се е случило преди заснетия момент и какво би могло да последва след него, ще търсим връзки между хора и места, които в действителност може никога да не са били свързани.

Може би една жена, заснета на варненска улица, ще се окаже героиня на история, започнала на пристанището. Може би стар хотел ще се превърне в място на загадъчна среща, а една пощенска картичка ще ни подскаже сюжет за човек, който изпраща писмо, но никога не получава отговор.

Ще създаваме кратки разкази, ще предлагаме различни интерпретации и ще се опитаме да открием какво в самото изображение ни кара да мислим по определен начин.

А след това ще се върнем към архивните сведения и историческия контекст. Ще проверим какво действително знаем за местата и времето, към които принадлежат снимките. Кои от предположенията ни имат основание в документите, кои са чиста измислица и къде свършва историческото свидетелство и започва художественият разказ?

Този въпрос е особено важен днес, когато сме заобиколени от изображения, които непрекъснато се използват, за да доказват, обясняват или внушават нещо. Една фотография може да бъде напълно автентична и въпреки това историята, която разказваме чрез нея, да бъде погрешна. Достатъчно е да променим контекста, да пропуснем някоя подробност или да поставим изображението до друго, за да се появи смисъл, който никога не е присъствал в първоначалната ситуация.

Литературата ни позволява съзнателно да експериментираме с този процес. Да изграждаме възможни светове, без да ги представяме за историческа истина, и едновременно с това да се учим да разпознаваме разликата между факт, предположение и интерпретация.

Тъкмо затова дигиталните архиви могат да бъдат нещо много повече от хранилища на стари документи. Те ни дават възможност да срещаме непознати човешки съдби, да откриваме забравени пространства, да сравняваме различни образи на миналото и да създаваме нови културни произведения от материалите, които историята е оставила след себе си.

В рамките на Деня на европейските автори тази лаборатория е посветена на срещата между културното наследство, историческото познание и литературното въображение. Защото авторството не се изчерпва със създаването на текст от нищото. Понякога то започва с откриването на нова връзка между вече съществуващи образи, с избора на гледна точка или с въпрос, който никой досега не е задал на една стара фотография.

Не са необходими специални познания по история, фотография или литература. Ще работим заедно, ще разглеждаме, ще предполагаме, ще спорим и ще създаваме истории. А може би след срещата ще започнем да гледаме и на съвременна Варна по друг начин — като на град, в който всеки ден се случват хиляди истории, от които бъдещите поколения ще видят само онези, които някой е успял да запази.

Елате да прекараме 24 часа във Варна, която никога не е съществувала точно така, но е съставена изцяло от следите на истинския град. И да проверим колко различни истории могат да се родят от едни и същи фотографии.

Разгледайте галерията: https://www.europeana.eu/en/galleries/28513-varna-24-hours

05.12
СЪБОТА
16:00

Напиши своята ерес

Литературна среща с Лора Добрева

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Литературна среща и творческа работилница с Лора Добрева

Кога за последен път сте променили мнението си за нещо, в което сте били абсолютно убедени? Не защото някой ви е принудил или защото е станало модерно да мислите другояче, а защото един ден сте се замислили и сте открили, че убеждението, което сте смятали за свое, всъщност никога не сте избирали сами?

Думата „ерес“ има дълга и доста кървава история. В продължение на векове тя е означавала опасно отклонение от установената религиозна истина, а обвинението в ерес е можело да струва на човек свободата, положението в обществото или живота. Днес вече не изпращаме литературните си опоненти на кладата, поне не буквално, но самият навик да разделяме мненията на допустими и недопустими изглежда е преживял доста успешно всички исторически промени.

Все още чуваме, че нещо „не се прави“, „не е нормално“, „противоречи на традициите“ или „не е прието“. Понякога зад подобни твърдения стоят разумни основания, натрупан опит и необходимостта хората да живеят заедно. Друг път откриваме само едно старо правило, което никой не помни защо е било създадено, но всички продължават да спазват, защото така са научени.

Особено интересно става, когато се опитаме да установим откъде всъщност идват собствените ни убеждения. От семейството? От училището? От религията? От книгите, които сме чели, или от онези, които някой ни е забранил да четем?

И възможно ли е човек да бъде напълно сигурен, че мисли самостоятелно, ако никога не е опитвал да оспори поне една от истините, с които е израснал?

Литературата отдавна се занимава с подобни въпроси. В историята ѝ има безброй герои, които нарушават обществени забрани, отказват да изпълнят отредените им роли или поставят под съмнение моралните представи на своето време. Някои се превръщат в символи на свободата, други заплащат скъпо за своето неподчинение, а трети откриват, че отхвърлянето на една догма съвсем не ги предпазва от създаването на нова.

Но литературата е еретична не само чрез историите, които разказва. Понякога самото ѝ съществуване е предизвикателство към установените правила: към представите за допустим език, прилично съдържание, правилна форма или темите, за които изобщо си струва да се пише.

Писателят има едно особено неудобно за обществото качество — може да си представи действителност, в която общоприетите правила просто не съществуват. А след като веднъж сме си представили подобен свят, става значително по-трудно да приемем, че нашият непременно е единственият възможен.

На 5 декември, събота, от 16:00 ч. ви каним в НЧ „Искра-1924“ на среща с Лора Добрева — писателка, поетеса, преподавателка по чужди езици и блогърка, която не се страхува да поставя неудобни въпроси и да изследва теми, предизвикващи сериозни обществени спорове.

В своя блог „Леля ви Лора“ тя пише за литература, кино, религия, лична свобода, предразсъдъци и социални отношения. В текстовете ѝ личният опит често се среща с критичния поглед към обществените норми, а въпросите, които поставя, невинаги имат удобни отговори.

През 2026 г. излиза и първата ѝ стихосбирка „От ковчега до днес“, която събира поезия, писана през последните години — за любовта, раздялата, самотата, трудните отношения, търсенето на собствено място в света и постепенното изграждане на нови представи за себе си и за обществото.

Именно тази среща между личното преживяване, литературата и критичното мислене ще бъде отправната точка на нашия разговор.

Ще четем поезия, ще разговаряме за догмите и предразсъдъците, за религиозните и светските представи за правилно и неправилно, за онези забрани, които обществото ни налага, и за други, които постепенно започваме да си налагаме сами.

Ще поговорим и за езика. Лора преподава английски и френски, а всеки, който е изучавал чужд език достатъчно дълго, рано или късно открива нещо смущаващо: хората могат да подреждат света по съвсем различни начини и въпреки това да се разбират. Дори думите, с които описваме морала, нормалността и принадлежността, невинаги съвпадат между различните култури.

Тогава колко от онова, което смятаме за естествено и универсално, всъщност е резултат от езика, възпитанието и средата, в която сме израснали?

Ще обсъдим и една по-неудобна възможност: че човек може да се освободи от старите догми и незабелязано да се превърне в ревностен защитник на нови. Че несъгласието само по себе си не е доказателство за независимост, а провокацията невинаги означава оригинална мисъл. Понякога истинската смелост е да защитиш непопулярно убеждение, друг път — да признаеш, че си грешал.

А след разговора ще направим малък литературен експеримент.

Ще ви предложим да напишете своя собствена ерес.

Не богословски трактат и не политически манифест, макар че никой няма да ви забрани и тях. По-скоро кратък текст, в който да поставите под въпрос едно правило, един общоприет възглед или някаква „вечна истина“, с която никога не сте били напълно съгласни.

Може би ще започнете с изречението „Винаги са ми казвали, че...“ и ще опитате да продължите по начин, който никой от хората, повтаряли ви това правило, не би очаквал.

Може би ще напишете стихотворение в защита на нещо, което обикновено се осъжда. Или кратък разказ за свят, в който една от най-очевидните обществени норми е обърната с главата надолу. А може би ще откриете, че всъщност сте съгласни с правилото, което сте решили да оспорите, но вече знаете защо.

После желаещите ще могат да прочетат текстовете си и ще видим колко различни представи за свобода, справедливост, нормалност и личен избор могат да съществуват в една и съща стая.

В рамките на Деня на европейските автори тази среща е посветена на литературата като пространство за интелектуална свобода. Защото художественото творчество ни позволява не само да изразяваме убежденията си, но и временно да се освобождаваме от тях, да изпробваме чужди гледни точки, да създаваме алтернативни светове и да задаваме въпроси, които в обичайния разговор понякога изглеждат прекалено неудобни.

Не е необходимо да сте писатели, поети или философи, нито да притежавате особено бунтарски характер. Достатъчно е да сте готови да мислите, да слушате и понякога да допускате, че човекът срещу вас може да има основание да вижда света по съвсем друг начин.

И, разбира се, съгласието не е условие за участие. Би било доста странно да организираме среща за ересите и да изискваме всички да мислят еднакво.

Елате да проверим колко от убежденията ни наистина ни принадлежат. А ако открием някое, което никога не сме избирали сами, може би е време поне да напишем неговата алтернатива.

06.12
НЕДЕЛЯ
13:30

Ами ако...?

Приятелски киноклуб · „Лабиринт“ (1986)

Репетиционна зала на читалище „Искра“ · бул. „Владислав Варненчик“, бл. 28 А-Б, Варна

Има един странен парадокс с „Лабиринт“ на Джим Хенсън: героите през цялото време се опитват да намерят изхода, а зрителите вече четиридесет години търсят начин да се върнат обратно.

При това едва ли някой би нарекъл Лабиринта особено гостоприемно място. Там вратите лъжат, пътеките непрекъснато се променят, зад всеки ъгъл те очаква някое същество със съмнителни намерения, а владетелят на цялото това великолепие е капризен, опасен, очарователен и очевидно не изпитва никаква необходимост да обяснява действията си на обикновените смъртни.

И въпреки това, след като веднъж сме попаднали там, обикновеният свят започва да ни изглежда някак недостатъчен.

През 1986 г. Джим Хенсън създава не просто фантастичен филм, а цяла вселена, населена със същества, които сякаш имат собствен живот извън историята, разказана на екрана. В създаването ѝ участват художникът Брайън Фрауд, сценаристът Тери Джоунс от „Монти Пайтън“, Джордж Лукас и огромен екип от кукловоди, декоратори и майстори на специалните ефекти. А над всичко това царува Дейвид Боуи в ролята на Джарет — Краля на гоблините.

Самият сюжет е сравнително прост. Едно момиче необмислено пожелава гоблините да отнесат малкия му брат, те изпълняват желанието и сега то трябва да премине през Лабиринта, за да си го върне. Но сюжетът тук е преди всичко повод да се отвори вратата към един свят, който много бързо започва да ни интересува повече от причините, поради които сме попаднали в него.

Защото какво всъщност е Лабиринтът?

Приказно царство? Сън? Измерение, в което човешките представи за пространство, време и причинност не действат? Или място, което винаги е съществувало някъде на границата на въображението и само понякога допуска хора от нашия свят?

Хенсън не ни дава окончателен отговор, което вероятно е едно от най-умните му решения.

Ние виждаме само малка част от това царство: неговите коридори, подземия, площади, странни обитатели и замъка, в който пространството се подчинява на логика, позната по-скоро от гравюрите на Ешер, отколкото от учебниците по физика. Но всичко изглежда така, сякаш продължава далеч отвъд границите на кадъра. Сякаш съществуват още стотици неизвестни пътища, създания, правила и истории, които филмът просто не е имал време да ни покаже.

И разбира се, има Джарет.

Не е толкова лесно да го наречем злодей, макар че извършва достатъчно неща, за да заслужи определението. Той е владетел, изкусител, магьосник, артист, същество, което изглежда едновременно всемогъщо и странно зависимо от желанията на онези, които попадат в царството му. Може да променя пространството, да създава илюзии, да предлага невероятни дарове, но невинаги получава онова, което самият той желае.

А може би цялата му власт се състои именно в това да кара другите да желаят.

В старите митове често срещаме подобни владетели на други светове. Те не са просто добри или лоши, а принадлежат на различен порядък на съществуване. Срещата с тях е опасна не само защото притежават сила, но и защото техните дарове, обещания и забрани се подчиняват на правила, които човекът невинаги разбира.

Има нещо от тази древна митологична атмосфера в царството на Джарет. То едновременно привлича и плаши, предлага чудеса и поставя капани, а красотата му никога не е напълно отделена от опасността.

Може би тъкмо това прави „Лабиринт“ толкова необикновен. Филмът не се опитва да ни убеди, че магическият свят е по-добър от действителността или че трябва непременно да го напуснем. Той просто ни позволява да повярваме за известно време, че този свят съществува.

И някои от нас така и не престават да вярват.

Постепенно се оказва, че има цяла тайна общност от хора, които носят Лабиринта със себе си. Можеш да срещнеш някого в съвсем друга страна, да споменеш Джарет, някоя песен на Боуи или странно същество от филма и изведнъж да разбереш, че имате общо минало, макар никога преди това да не сте се виждали.

Няма нужда да обяснявате нищо. И двамата знаете къде е замъкът, помните пътеките, по които не бива да се тръгва, и прекрасно разбирате защо човек би искал да се върне на място, от което някой друг толкова отчаяно се е опитвал да избяга.

Това е една от най-интересните способности на художественото произведение: да създаде свят, който продължава да живее в съзнанието на хората, след като самата история е приключила. Свят, който постепенно се превръща в част от тяхната лична митология и ги свързва с напълно непознати хора.

На 6 декември, неделя, от 13:30 ч. ви каним в репетиционната зала на читалище „Искра“ на четвъртата ни среща от Приятелския киноклуб, за да гледаме „Лабиринт“ (1986) и да се върнем заедно в царството на Краля на гоблините.

А след прожекцията ще си позволим нещо, което Джарет вероятно не би одобрил особено: ще започнем да променяме неговия свят.

Нашият литературен експеримент се нарича „Ами ако...?“ и е посветен на алтернативните възможности на една вече съществуваща история.

Ще изберем моменти от филма и ще си представим, че нещо в тях се е случило по друг начин. Че една врата е отвела на съвсем различно място. Че някой от обитателите на Лабиринта е нарушил правилата. Че Джарет е взел друго решение, изпълнил е обещанието си по неочакван начин или е изгубил властта си над част от своето царство.

А може би ще се запитаме какви истории се случват в Лабиринта, когато никой човек не се опитва да премине през него. Как живеят гоблините, какво правят странните същества, които сме срещнали само за миг, какви тайни пазят коридорите и дали самият Джарет има история, която никога не бихме узнали от разказа на неговите гости.

Ще опитаме да създадем нови сюжетни линии, като запазим особената логика на света, който Хенсън и неговите сътрудници са изградили. Защото, колкото и невероятен да изглежда Лабиринтът, той притежава собствена художествена цялост, която го прави разпознаваем. Можем да измислим нови събития в него, но ако променим всичко, което го отличава, рискуваме да създадем съвсем друг свят.

И тук започва интересният литературен въпрос: кое прави един измислен свят именно този свят? Неговите герои, неговата история, правилата, по които съществува, или нещо много по-трудно за определяне — онази особена атмосфера, която не можем да възпроизведем просто като изброим всички познати подробности?

Това ще бъде нашият експеримент в рамките на Деня на европейските автори: да проверим докъде може да достигне въображението ни в един свят, създаден от други хора, и дали можем да открием в него истории, които самият филм никога не е разказвал.

Не е необходимо да сте гледали „Лабиринт“ предварително. Ако го откривате за първи път, предстои ви среща с едно от най-необикновените царства на фантастичното кино. А ако вече го познавате, едва ли трябва да ви убеждаваме да се върнете.

Заповядайте да се изгубим в лабиринта — и да открием собствените си изходи.

P.S. За членовете на тайния клуб: Вие знаете, че Лабиринтът не свършва с последния кадър. Няма нужда да ви разказваме отново за какво е филмът и защо трябва да го гледате. Просто елате още веднъж в Лабиринта. Кралят на гоблините отново ни очаква.

07.12
ПОНЕДЕЛНИК
18:00

Светулки на душата

Приказки за възрастни · Среща с Ивелина Радионова

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Защо продължаваме да имаме нужда от приказки, след като сме пораснали? По какво приказката за възрастни се различава от тази за деца? И може ли измислената история да ни помогне да разберем нещо за себе си, което трудно бихме открили в пряк разговор?

Обикновено свързваме приказките с детството: фантастични същества, чудеса, изпитания и ясна граница между доброто и злото. Но приказката никога не е принадлежала само на децата. В нея възрастните отдавна разказват за страха и желанието, за загубата, за властта, за несправедливостта и за необходимостта човек да променя собствения си живот.

На 7 декември ви каним на литературна среща с писателката Ивелина Радионова, посветена на приказките за възрастни. Ще разговаряме за тяхната композиция, език и образи, за отношението им към фолклора и съвременната литература и за онова, което можем да изразим чрез символичен разказ, но трудно назоваваме направо.

Какво всъщност прави една приказка „за възрастни“? Не е достатъчно да сменим възрастта на героите или да въведем по-мрачни събития. Променя се начинът, по който читателят разбира конфликта, отношението между реално и въображаемо, а често и самото очакване историята да завърши с еднозначна поука.

Възрастният читател познава противоречията на живота: човек може едновременно да е смел и уплашен, добър и несправедлив, свободен и зависим. Приказният език позволява тези сложности да придобият видим образ — чудовище, препятствие, забранена врата или непознат път.

Но защо понякога образът обяснява преживяното по-добре от обичайните думи? Може ли една невъзможна случка да разкрие съвсем реално отношение? И кога метафората отваря нови възможности за разбиране, а кога се превръща в удобно бягство от сложния въпрос?

Ще обсъдим как се изгражда приказен герой, защо повтарящите се мотиви работят в различни епохи и как авторът насочва читателя, без да му отнема свободата сам да тълкува историята. Ще поговорим и за заглавието на срещата — „Светулки на душата“ — като образ на онези качества, възможности и вътрешни опори, които често остават незабелязани в ежедневието.

След разговора ще преминем към литературен експеримент. Ще се опитаме да открием по една своя „светулка“ — умение, решителност, упоритост, способност да обичаме или да започваме отначало — и да ѝ дадем място в измислен свят. Ще превърнем собствените си наблюдения в герои, конфликти и събития и ще напишем кратки приказки, в които познатите житейски въпроси получават необичайна форма.

Няма да търсим правилни психологически диагнози, нито универсални рецепти за щастие. Интересува ни самият творчески процес: как създаваме повествование, какво избираме да покажем и каква нова гледна точка може да се появи, когато опитаме да разкажем собственото си преживяване чрез измислен герой.

Може ли човек да открие нова възможност в собствения си живот, докато пише история, която никога не се е случвала? Елате да проверим.

08.12
ВТОРНИК
18:00

Една картина — четири гласа

Втора литературна игра · сборна изложба

Галерия Largo · ул. „Хан Крум“ № 8, Варна

Колко истини може да побере една картина? Ако попитаме човека, изобразен на нея, ще чуем една история. Ако попитаме художника — вероятно друга. Случаен свидетел може да опровергае и двамата. А ако самата картина можеше да говори, кой знае какво би разказала за всички тях?

Представете си, че разглеждате портрет на жена. Тя гледа някъде встрани, лицето ѝ е спокойно, а в ръцете си държи цвете. Може би чака любимия си. Може би току-що е получила ужасна новина и се опитва да запази самообладание. А може би просто ѝ е омръзнало да позира и се чуди колко още ще продължи това мъчение.

Ние не знаем. Художникът ни е оставил изображението, но не е длъжен да ни разкаже всичко, което се е случило преди и след този миг. Затова започваме да предполагаме, да търсим подробности, да свързваме образите и постепенно да създаваме истории.

А сега си представете, че жената от картината изведнъж получи възможност да възрази на нашите предположения. Или че художникът разкаже как всъщност е възникнал портретът. Или че в разговора се намеси човек, присъствал на събитието, и заяви, че всички сме разбрали всичко погрешно.

Коя история ще приемем за истинска?

В литературата отдавна съществува понятието „ненадежден разказвач“ — герой или повествовател, чието описание на събитията не е задължително да съвпада с действителността в художествения свят. Понякога той съзнателно лъже, друг път премълчава неудобни подробности, а понякога е напълно искрен, но просто не знае достатъчно, за да разбере какво се е случило.

И най-интересното е, че не е необходимо някой да лъже, за да получим няколко съвършено различни версии на едно и също събитие. Достатъчно е участниците да го преживяват по различен начин.

На 8 декември ви каним в галерия Largo на втората ни литературна игра сред художествени произведения, в която ще изследваме именно тази особеност на повествованието — зависимостта на историята от онзи, който я разказва.

Този път ще работим със сборната изложба на галерията. Всеки участник ще може да избере произведение, което го е заинтересувало, и да създаде четири различни истории, свързани с него.

Първата история ще принадлежи на героя. Кой е той, как се е озовал в изобразената ситуация, какво преживява и какво би искал да знаем за него? Ако на картината няма човешка фигура, можем да си представим човек, свързан с изобразеното място или събитие. Важно е да опитаме да разкажем историята отвътре, така, както би я преживял нейният участник.

Втората история ще бъде разказана от художника. Тук няма да се опитваме да отгатнем действителните намерения на автора на произведението. Ще си представим неговата художествена версия в нашия измислен сюжет. Защо е избрал точно този момент? Защо е показал едни подробности и е пропуснал други? Възможно ли е да знае нещо за своя герой, което героят не знае за себе си?

Третата история ще получим от свидетеля — някого, който е наблюдавал случилото се, но не непременно го е разбрал. Той може да потвърди разказа на героя, да добави неочаквани подробности или напълно да промени представата ни за събитията. Може дори да е убеден, че знае истината, докато читателят постепенно открива, че свидетелят е пропуснал най-съществено.

А четвъртата история ще разкаже самата картина.

Това вероятно ще бъде най-странната гледна точка от всички. Защото картината може да знае как е създадена, какво художникът е променял и заличавал, колко различни хора са стояли пред нея и какво са виждали в образите ѝ. Тя може да бъде безпристрастна, обидена, иронична или ужасно уморена от всички интерпретации, които ѝ приписват. И най-сетне да получи възможност да разкаже собствената си версия.

Получаваме четири гласа, четири гледни точки и четири истории, които могат да си противоречат, да се допълват или постепенно да разкриват нещо, което не присъства в нито една от тях поотделно.

Тъкмо тук започва литературният експеримент.

Защото една история се състои не само от събитията, които описва, но и от начина, по който са избрани, подредени и представени. Разказвачът решава на какво да обърнем внимание, какво да научим първо, на кого да съчувстваме и кои обстоятелства да смятаме за важни. Дори когато фактите остават непроменени, смяната на гледната точка може напълно да преобрази техния смисъл.

В играта можете да участвате през целия ден на 8 декември. Ще имате възможност спокойно да разгледате изложбата, да изберете картина и да създадете своите четири версии. Не е необходимо да пишете дълги разкази — понякога няколко добре подбрани изречения са достатъчни, за да се появи цял един характер, конфликт или загадка.

В 18:00 ч. ще се съберем в галерията, за да прочетем и сравним получените истории.

Ще бъде особено интересно, ако различни участници изберат една и съща картина, защото тогава към четирите гласа ще се прибавят и различните представи на самите разказвачи. Ще видим как едно изображение може да породи цяла поредица от несъвместими, но убедителни художествени светове.

Ще поговорим и за това дали изобщо съществува окончателна интерпретация на художественото произведение. Доколко смисълът му зависи от намеренията на художника, доколко от онова, което действително виждаме, и доколко от собствения ни опит, въображение и желание да откриваме истории?

В рамките на Деня на европейските автори тази игра продължава нашето изследване на литературата отвъд традиционния текст. Една картина сама по себе си не е непременно литературно произведение, но може да се превърне в отправна точка за множество разкази. А смяната на повествователната перспектива ни позволява да разберем нещо важно за самата литература: че начинът, по който се разказва една история, понякога е не по-малко съществен от това, което се е случило в нея.

Не е необходимо да сте писатели или художници, да познавате теорията на повествованието или да умеете да тълкувате произведения на изкуството. Достатъчно е да изберете картина, която ви е заинтригувала, и да се опитате да я погледнете през очите на някой друг.

А може би след четвъртата история ще се върнете към първата и ще откриете, че вече не ѝ вярвате толкова, колкото в началото.

Една картина може да има четири гласа. Но кой от тях разказва истинската история — и защо непременно трябва да е само един?

Участие в литературната игра — през целия ден.

Обща среща, четене и обсъждане — 18:00 ч.

09.12
СРЯДА
17:00

Машина на времето

Животът в старите книги · литературно-историческо разследване

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Литературно-историческо разследване в библиотеката на НЧ „Искра-1924“

Какво се случва с една книга, след като я прочетем? Обикновено я затваряме, оставяме я на рафта, подаряваме я на приятел или я забравяме някъде при преместване. Но понякога, без изобщо да подозираме, оставяме вътре частица от собствения си живот, която може да надживее не само нас, но и хората, на които сме искали да я оставим.

На 14 юни 1921 г. някой си Йордан С. Долапчиев взема книга, написва в нея посвещение на свой приятел и се подписва. Иска приятелят да го помни. Вероятно двамата се познават добре, може би са преживели нещо важно заедно, а може би това е просто един от онези жестове на привързаност, които хората правят, без да предполагат, че след сто години някой ще ги разглежда с изследователски интерес.

Книгата е третото издание на „Под игото“ от Иван Вазов, отпечатано през 1896 г. Тя е преживяла две световни войни, няколко политически режима, промени в правописа и поколения читатели, за да се озове в библиотеката на варненското читалище „Искра-1924“.

И най-интересното е, че Йордан е оставил посвещението си не в началото, както би направил почти всеки нормален човек, а на първата страница от втората част на романа.

Защо точно там? Дали книгата вече е била прочетена? Дали приятелството им е имало някаква връзка с тази част от историята? Или Йордан просто е отворил тома на случайна страница?

Няма кого да попитаме. Но въпросът е останал.

В същата библиотека се пази медицинска книга от около 1885 г., толкова стара и износена, че някой някога е трябвало да я зашие, за да не се разпадне. На страниците ѝ са описани болести и лечения на език, който днес звучи почти като чужд. А на свободните места читателите са оставили съвсем други текстове: домашна рецепта срещу краста и семейна бележка, в която вероятно се споменава смъртта на човек на име Димо през 1887 г. и съдбата на неговите вещи.

Защо подобни неща са записани в медицински справочник? Нямало ли е хартия? Била ли е книгата семейна ценност, която всички са използвали? И какво се е случило с хората, чиито имена са оцелели благодарение на няколко реда, написани между медицинските сведения?

В друга книга, „Дилетанти в живота“ на Клара Фибих, някой е оставил на 30 април 1955 г. кратко изречение: „преди Деня на труда, но уви без радост и свобода“.

Само няколко думи. Нито обяснение, нито биография, нито сигурен начин да разберем какво точно е преживявал човекът, който ги е написал. Лично нещастие? Разочарование от действителността? Политически намек? Може би нещо съвсем различно.

Историкът трябва да признае, че не знае. Писателят обаче вероятно вече е започнал да си представя история.

Именно на тази граница между документа и въображението ще бъде нашата среща.

На 9 декември, сряда, от 17:00 ч. ви каним в НЧ „Искра-1924“ на литературно-историческо разследване сред истинските стари книги от библиотечната колекция „Машина на времето“.

Тази постоянна експозиция е открита през май 2026 г. и събира редки, стари и необичайни издания, в които могат да се открият следи от хората, които са ги притежавали, чели, подарявали и използвали в ежедневието си.

Тук има френско-български речник от 1939 г., принадлежал на ученичката Дойча Стайкова от VI б клас, и учебник по френска граматика от 1946 г., в който друг ученик, Илия Татланджиев, е оставил своите подчертавания и бележки. Между двете книги стои и една от големите промени в историята на българския език — правописната реформа от 1945 г. Едната е отпечатана със стария правопис, другата вече с новия.

Има и книга по режисура от 1949 г., подарена на читалище „Просвета“ — името, което днешното „Искра-1924“ е носило в миналото. Един обикновен дарствен надпис се оказва свидетелство за историята на самата институция.

А историята на тази библиотека също заслужава да бъде разказана. През 1933 г. тя е разполагала със 126 книги и читалня, отворена всеки ден до единадесет вечерта. По-късно преместванията, наводненията и загубите на книжния фонд са унищожили голяма част от ранната колекция. Но библиотеката постепенно е възстановявана благодарение на даренията на местните хора.

Получава се нещо особено красиво: читателите не само са използвали библиотеката, но на практика са я създали отново.

По време на нашата среща ще можем да разгледаме тези книги отблизо и внимателно да ги разлистим. Ще търсим подписи, посвещения, печати, поправки и случайни бележки, ще се опитаме да разчетем старите почерци и да разберем какво могат да ни кажат за хората, които са оставили следите си.

Ще видим как работи едно малко историческо разследване. Как определяме кога е отпечатана книгата, кога е написана бележката и какво можем да заключим от тези сведения? Кои предположения можем да подкрепим с факти и кои ще трябва да оставим без отговор?

А след това ще си позволим да направим онова, което историкът не винаги може, но литературата ни разрешава.

Ще изберем някоя от загадъчните бележки и ще се опитаме да напишем историята, която липсва около нея. Може би ще създадем писмото, което Йордан Долапчиев никога не е написал на своя приятел. Може би ще измислим един учебен ден от живота на момичето, чието име е останало във френския речник. Или ще опитаме да разберем какво би могло да накара човек през април 1955 г. да напише, че живее без радост и свобода.

Няма да представяме тези истории като исторически открития. Те ще бъдат литературни произведения, вдъхновени от истински следи, оставени от действителни хора.

Но може би тъкмо това ще ни помогне да почувстваме миналото по начин, по който датите, статистиката и учебниците невинаги успяват.

Защото историята обикновено ни разказва за царе, войни, революции и големи обществени промени, докато обикновените хора изчезват от нея почти незабелязано. Не всеки оставя мемоари, писма или семейни архиви. Понякога всичко, което остава от нечий живот, е име в учебник, рецепта на задната корица или няколко думи, написани с молив.

И когато след сто години друг човек вземе тази книга в ръце, между двамата възниква странна връзка, която не е била предвидена нито от автора, нито от издателя.

Това е и една от причините да включим „Машина на времето“ в Деня на европейските автори. Защото литературата съществува не само в текста, който писателят е създал, но и в историята на самата книга — в начина, по който тя преминава през човешките животи, променя собствениците си, съхранява техните следи и постепенно се превръща в неповторим предмет.

Две еднакви издания на един роман могат да съдържат абсолютно същия текст, но след сто години вече да бъдат две съвсем различни книги. Едната може да е останала недокосната на нечий рафт, а другата да пази приятелство, семейна трагедия, ученически спомени и няколко загадки, чиито отговори никога няма да узнаем.

Не са необходими познания по история или литературознание, нито специални умения за разчитане на стари ръкописи. Ще изследваме книгите заедно, ще задаваме въпроси, ще споделяме предположения и ще опитаме да възстановим поне малка част от световете, през които са преминали.

Ако някога сте намирали старо писмо между страниците на книга, непознат подпис или бележка, написана от човек, когото никога няма да срещнете, вероятно вече знаете колко странно е усещането, че държите в ръце не просто предмет, а къс от чужд живот.

Нашата машина на времето не се нуждае от електричество, специални ефекти или сложни механизми. Достатъчно е да отворим една стара книга и да се вгледаме в онова, което предишните читатели са оставили след себе си.

10.12
ЧЕТВЪРТЪК
18:30

Защо митът е жив?

Среща с Венцислава Великова

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Литературна среща с Венцислава Великова

Човечеството е изпратило космически апарати до други планети, разчело е човешкия геном и е създало машини, които могат да разговарят с нас почти като хора. Но продължава да разказва истории за самодиви, змейове, орисници и същества, които живеят отвъд границите на видимия свят. Защо?

Можем, разбира се, да обясним всичко с традицията. Някога хората не са разбирали природните явления, затова са си измисляли богове, духове и чудовища, а днес пазим тези истории като любопитна част от културното наследство. Само че това обяснение има един сериозен недостатък: митовете изобщо не изглеждат склонни да останат в миналото.

Те непрекъснато се връщат, сменят имената и облика си, появяват се в романи, филми, компютърни игри, музика и съвременни градски легенди. Древните герои получават нови биографии, митологичните същества се заселват в модерни градове, а старите сюжети за забраненото знание, съдбата, саможертвата, предателството и невъзможната любов продължават да се разказват, сякаш човечеството все още не е намерило по-убедителен начин да говори за тези неща.

Може би защото митът никога не е бил просто несъвършен опит да обясним природата. Той е и начин да организираме човешкия опит в история, да придадем образ на страховете си, да разговаряме за живота и смъртта, за отношенията между човека и света, за нещата, които не можем да контролираме, но с които трябва някак да се научим да живеем.

И ако е така, развитието на науката съвсем не означава, че митът трябва да изчезне. Науката и митологията задават различни въпроси и невинаги се опитват да отговорят на едно и също.

Особено интересно е как тези истории продължават живота си в литературата. В една епоха самодивата може да бъде опасно същество, с което човек не бива да се среща в гората. В друга тя се превръща в романтична героиня, символ на свободата или образ на природата, която отказва да се подчини на човека. Може да се промени почти всичко — характерът, външността, отношенията с хората, дори моралната оценка на постъпките ѝ. И въпреки това продължаваме да я разпознаваме като самодива.

Какво тогава остава непроменено? И кое всъщност прави един мит жив — вярността към древния му облик или способността му непрекъснато да се преобразява?

На 10 декември, четвъртък, от 18:30 ч. ви каним в НЧ „Искра-1924“ на среща с писателката, художничка и издателка Венцислава Великова, посветена на митовете, легендите и тяхното място в съвременната култура.

Венцислава Великова от години работи с българското фолклорно наследство, но не само като писател. Тя създава текстилни произведения, в които традиционните материали и орнаменти получават нов художествен живот, пише разкази и романи, вдъхновени от легендите и народните вярвания, и е създател на Фестивала на българската легенда „Самодивско сборище“.

Сред книгите ѝ са „Невестино село“, поредицата „Пазителите“ и седемте книжки „чоВЕЧНИ разкази“, в които присъстват както човешките съдби, така и мистериите, старите вярвания и митологичните образи. Тя участва и в създаването на сборниците „Самодива – истини и легенди“ и „Змей, Ламя, Хала – истини и легенди“, които събират различни съвременни погледи към българската митология.

И това е особено важно за нашата среща, защото ще разговаряме с човек, който не само се интересува от старите истории, но и участва в тяхното продължаване.

Ще започнем от темите на нейната лекция „Земя и мит“ и ще поговорим за начина, по който фолклорните представи са свързани с природата, местата, сезоните и живота на хората. Защо едни и същи гори, реки и планини могат да бъдат едновременно географски пространства и места, населени с легенди? Как земята се превръща в част от повествованието и какво се случва с отношението ни към едно място, когато започнем да го възприемаме през историите, които са разказвани за него?

Ще обсъдим и как се променят митовете през поколенията. Защо някои образи изчезват, други се запазват почти непроменени, а трети придобиват значения, които вероятно биха изненадали хората, разказвали първите им версии? Може ли една съвременна литературна творба да продължи древен мит, без просто да го преразказва? И къде е границата между съхраняването на традицията и създаването на нещо ново?

Ще ни интересува и самият начин, по който работи митологичното въображение. Защо сме готови да приемем съществуването на змей в една история, без да изискваме доказателства, но настояваме действията му да имат някаква вътрешна логика? Защо фантастичните същества понякога ни помагат да разберем съвсем реални човешки преживявания? И възможно ли е зад новите митове на съвременния свят да открием същите повествователни конструкции, които хората са използвали преди столетия?

След разговора Венцислава Великова е подготвила и литературни игри, чрез които ще можем сами да участваме в този процес. Защото един от най-интересните начини да разберем как живее митът е да престанем да го разглеждаме като завършен текст и отново да започнем да разказваме, да тълкуваме, да променяме и да откриваме нови възможности в познатите истории.

В рамките на Деня на европейските автори тази среща е посветена именно на литературата като непрекъснат процес на създаване и преобразяване на общи културни образи. Митовете са особено интересен пример, защото често нямат един-единствен автор, нямат окончателна версия и понякога преживяват цели цивилизации, без да престават да пораждат нови произведения.

Ние сме свикнали да мислим за писателя като за човек, който измисля истории. Но голяма част от световната литература е изградена от истории, съществували много преди авторите, които са ги записали. Всеки следващ разказвач взема нещо от предишните, добавя собственото си разбиране и предава историята нататък. А понякога именно новата версия променя начина, по който хората ще възприемат всички предишни.

Не е необходимо да познавате българската митология или да различавате змея от ламята и халата, макар че вероятно след срещата ще имате по-интересни основания да ги различавате. Достатъчно е да обичате историите и да сте любопитни защо някои от тях отказват да остареят.

Възможно е древните митове да не са останали живи само защото сме ги съхранили. Може би са живи именно защото никога не сме престават да ги променяме.

И след толкова векове разказване сигурно има още какво да се измисли.

Заповядайте да поговорим за старите истории, които продължават да живеят в нови светове, и за това защо човечеството, колкото и да научава за действителността, все още има нужда да разказва митове.

11.12
ПЕТЪК
18:00

Последна страница: Една песен от много гласове

Финал на Деня на европейските автори

НЧ „Искра-1924“ · ул. „Капитан Райчо Николов“ № 103, Варна

Финал на Деня на европейските автори 2026 · Приятелство и заедност

Може ли една песен да има сто автори, които никога не са се договаряли помежду си какво искат да кажат? Може ли текст, съставен от мислите на напълно различни хора, да се превърне в общо произведение? И какво ще се случи, ако вместо да търсим един глас, който да говори от името на всички, позволим на всички гласове да прозвучат заедно?

Когато започвахме Деня на европейските автори, си поставихме една на пръв поглед проста задача: да излезем извън обичайните представи за литературата и да проверим колко различни форми може да приема тя. Искахме не просто да говорим за книги, а да изследваме как се раждат историите, кой ги създава, как се променят, когато преминават от един човек към друг, и какво се случва, когато читателят престане да бъде само читател.

През изминалия месец се срещнахме с писатели, поети, преводачи, художници и хора с най-различни представи за това какво означава да твориш. Разговаряхме за философия, митология, любов, свобода, културна памет и човешките отношения. Търсехме литература в картини, филми, стари фотографии, градски пространства и книги, в които непознати читатели са оставили следи от живота си.

Понякога спорехме за смисъла на едно произведение, друг път сами го променяхме. Пишехме истории по картини, измисляхме липсващи сцени, предлагахме алтернативни решения на литературни герои, опитвахме се да разберем как един и същ свят може да бъде разказан по напълно различни начини.

И постепенно се случи нещо, което вероятно е по-важно от всяка отделна среща: хората започнаха да участват в създаването на самата програма, а не само да я посещават.

Защото литературата има това удивително свойство — когато двама души започнат да си разказват истории, между тях възниква нещо, което не принадлежи изцяло на нито един от двамата. Единият предлага образ, другият добавя спомен, трети открива неочаквана връзка, четвърти задава въпрос, който променя цялата история. И накрая се появява произведение, което никой не би могъл да създаде точно по същия начин сам.

А какво ще стане, ако опитаме да направим това с всички, които са участвали в Деня на европейските автори?

Още от началото на програмата поканихме участниците да оставят по един ред за нашата обща песен. Не беше необходимо да пишат стихотворение, нито да търсят рима или да измислят нещо особено възвишено. Достатъчно беше да отговорят на въпрос, да споделят мисъл, да оставят изречение, което им се струва важно.

„Какво искаш да остане след теб?“

„Какво би казал на този град?“

Това са въпроси, на които едва ли двама души ще отговорят по един и същ начин. За някого най-важното е любовта, за друг — свободата, за трети — паметта, приятелството или възможността да промени нещо в света около себе си. Някой може да напише сериозно философско разсъждение, друг — шега, трети — признание, което никога преди не е произнасял на глас.

Всяко от тези изречения има свой автор, своя история и свой смисъл.

На 11 декември, петък, от 18:00 ч. ви каним в НЧ „Искра-1924“ на финала на Деня на европейските автори, за да съберем всички тези гласове в едно общо литературно произведение.

Нарекохме го „Една песен от много гласове“, макар че няма да има нито композитор, който да напише мелодията, нито певец, който да я изпълни вместо нас. Този път песента ще бъде самият текст.

Ще вземем редовете, събрани през целия месец, ще ги прочетем, ще търсим връзките между тях и заедно ще опитаме да ги подредим така, че да се получи не просто колекция от отделни мисли, а произведение със собствен ритъм, вътрешна логика и развитие.

И тук ни очаква един доста интересен литературен проблем.

Какво означава да създадеш общ текст, без да унищожиш индивидуалността на хората, които участват в него? Трябва ли различните гласове да се съгласуват, да звучат хармонично и да говорят за едно и също? Или тъкмо противоречията, различните настроения и неочакваните съчетания могат да направят произведението интересно?

Понякога два реда, написани от непознати хора по съвсем различни поводи, могат да се окажат свързани по начин, който никой от авторите им не е предвиждал. Едно изречение променя смисъла на друго, случайно съседство поражда нов образ, а между отделните фрагменти постепенно възниква история.

Вероятно някои съчетания ще ни разсмеят, други ще ни изненадат, а трети ще ни накарат да замълчим за момент. И не е необходимо всичко да бъде съвършено изгладено, защото нашата задача не е да напишем текст, който звучи така, сякаш е създаден от един човек. Искаме да опитаме да създадем произведение, в което много различни хора могат да разпознаят нещо свое.

Това ще бъде и последният ни литературен експеримент за тази година.

Но вечерта няма да бъде посветена само на него.

Ще си припомним какво се случи през изминалия месец и ще покажем част от произведенията, създадени по време на срещите, игрите и литературните лаборатории. Истории, стихове, неочаквани интерпретации, творчески опити и резултати от експерименти, които започнаха с няколко въпроса, а понякога завършиха съвсем не там, където сме очаквали.

Ще имаме възможност да разговаряме отново, да споделим впечатленията си, да прочетем нещо от създаденото и да видим как различните събития постепенно са се превърнали в части от една обща история.

И може би ще открием, че най-интересните неща не са се случили непременно по време на официалните разговори или игрите. Понякога една случайна среща между двама участници, неочакван спор или разговор след края на събитието могат да се окажат началото на нещо, което ще продължи много по-дълго от самата програма.

Защото, ако трябва да обобщим идеята на Деня на европейските автори, тя вероятно е именно тази: литературата не е затворен свят, в който малцина пишат, а останалите само четат. Тя е пространство за общуване, в което всеки може да бъде не само читател и слушател, но и разказвач, създател, интерпретатор, съавтор.

През този месец се опитахме да покажем това по възможно най-различни начини.

А сега ще опитаме да съберем всички тези начини в едно произведение.

Не знаем предварително какво точно ще се получи. Нямаме готов текст, който просто да представим пред публиката, и нямаме окончателен отговор как трябва да звучи една песен, написана от толкова много хора. Но имаме всички необходими съставки: думите, оставени от участниците, преживяванията, които споделихме, и желанието да създадем нещо заедно.

И може би тъкмо това е най-хубавият начин да завършим месец, посветен на приятелството и заедността — не с последна реч, която всички трябва да изслушат, а с произведение, което всички могат да създадат.

Не е необходимо да сте участвали в предишните събития, за да се присъедините към финала. Можете да дойдете за първи път, да оставите своя ред, да помогнете в създаването на общия текст или просто да бъдете част от вечерта.

А ако сте били с нас през целия месец, вероятно вече знаете, че не всяка история свършва там, където е поставена последната точка.

Елате да напишем заедно последната страница на Деня на европейските автори 2026. А какво ще започне след нея, тепърва ще разберем.

ЧАСТ II · 6 АКТИВНОСТИ

През целия месец

Самостоятелни литературни и градски игри, обща текстова инициатива и постоянна библиотечна експозиция.

11 НОЕМВРИ — 12 ДЕКЕМВРИ 2026

ПРЕЗ ЦЕЛИЯ МЕСЕЦ

Културна Варна по време на соца

Историко-литературна игра · по книгата на Мариана Първанова

Варна · 11.11—12.12.2026

Какво общо имат ресторант „Севастопол“, Морското казино, хотел „Черно море“ и една стара фабрика, наречена „Вулкан“? Днес ги възприемаме като части от градската история, но преди няколко десетилетия те са били нещо повече: места, където са се срещали писатели, художници, музиканти, актьори и хора, за които изкуството е било не просто професия, а начин на живот.

През социалистическия период Варна има свой особен културен живот, който невинаги съвпада с официалните представи за културата. Извън театрите, концертните зали и институциите съществува цяла мрежа от кафенета, ресторанти, клубове и ателиета, в които се раждат приятелства, обсъждат се книги, водят се спорове, възникват художествени идеи и се създават произведения.

Някои от тези места вече не съществуват, други са променени до неузнаваемост, а трети продължават да бъдат част от всекидневния живот на града, макар повечето минувачи да не подозират какво се е случвало там.

Журналистката и историк Мариана Първанова посвещава книгата си „Бохемските места на соца. Варна“ именно на тези пространства и на хората, които са ги превърнали в културни средища. Чрез документални свидетелства, интервюта, спомени и фотографии тя възстановява част от атмосферата на Варна през втората половина на XX век.

Особено място заема легендарната художествена колония във фабрика „Вулкан“, където през 70-те и 80-те години работят едни от най-интересните варненски художници. Други истории ни отвеждат към театралните среди, артистичните клубове и заведенията, в които разговорите понякога са били не по-малко важни от произведенията, които са се раждали след тях.

Вдъхновени от това изследване, ви предлагаме игра, с която да открием една Варна, скрита зад познатите имена на улици и сгради.

Ще срещнем места, личности и събития от културното минало на града и ще опитаме да разберем как са били свързани помежду си. Ще търсим следи от творчески общности, ще разпознаваме пространства, чието предназначение се е променило, и ще откриваме истории, които днес рядко присъстват в обичайните туристически разкази за Варна.

Защото историята на културата не се състои само от списък с произведения, премиери и награди. Тя включва и местата, където хората са се срещали, спорили, влюбвали, карали и помирявали, където са споделяли идеи и са създавали общности. Понякога един разговор на маса в кафене може да се окаже толкова важен за литературния живот, колкото и официалното представяне на книга.

Тази игра е част от Деня на европейските автори, защото ни интересува не само какво създават писателите и художниците, но и средата, в която възниква творчеството. Как се раждат културните общности? Защо някои градски пространства се превръщат в притегателни центрове за изкуството? И какво остава от тях, когато хората и заведенията изчезнат?

Не е необходимо да сте живели през социализма или да познавате историята на варненската бохема. Напротив, играта е покана да откриете един почти непознат град, който все още съществува под повърхността на днешна Варна.

Защото понякога историята на литературата започва не в библиотеката, а на маса в кафене.

ПРЕЗ ЦЕЛИЯ МЕСЕЦ

Коя книга си ти?

Литературен тест

Варна · 11.11—12.12.2026

Представете си, че един ден влизате в книжарница и вместо да избирате книга, книгите започват да избират вас.

Една твърди, че ви познава отдавна. Друга е убедена, че ще разберете живота ѝ по-добре от всички останали. Трета ви предлага приключение, за което вероятно не сте готови, но което със сигурност ще ви бъде интересно.

Как изобщо една книга може да прилича на човек?

Свикнали сме да разделяме литературата на жанрове — фантастика, романтика, философска проза, приключения, поезия. Но книгите имат и други качества, които трудно се побират в библиотечните каталози. Едни са неспокойни, други нежни, трети склонни към философстване, четвърти упорито отказват да приемат света такъв, какъвто е.

Понякога разпознаваме себе си в литературен герой, понякога в начина, по който е разказана историята, а понякога ни привлича книга, която сякаш мисли по същия начин като нас.

Именно с тази идея създадохме теста „Коя книга си ти?“.

Той няма да ви попита колко книги четете годишно, кой е любимият ви писател или дали сте запознати с литературната класика. Вместо това ще ви предложи поредица от въпроси и избори, които постепенно ще ви отведат към една от книгите на Сакралната книжарница.

Сред възможните срещи са произведения като „Басейнът“, „Своето племе“, „Memento amoris“, „Любов с лешникови очи“, „Непознатата“ и „Елохим е множествено число“ — книги с различни светове, герои, идеи и представи за човешките отношения.

Отговорите ви ще определят по кой път ще продължите, докато накрая не стигнете до своя литературен двойник.

Разбира се, не претендираме, че можем да определим личността на човека с няколко въпроса, още по-малко че съществува някаква единствена книга, която го описва напълно. Но сравнението между човек и литературно произведение е любопитна игра на въображението.

А и понякога случайното съвпадение може да ни предложи нещо, което никога не бихме избрали сами.

В рамките на Деня на европейските автори тестът е покана да се срещнем с литературата по един необичаен начин — като потърсим не само книгите, които харесваме, но и онези, с които може би имаме неочаквано много общо.

Елате да разберете коя книга сте. А ако резултатът ви изненада, може би точно затова си струва да я прочетете.

ПРЕЗ ЦЕЛИЯ МЕСЕЦ

Машина на времето

Постоянна експозиция в библиотеката на НЧ „Искра-1924“

Варна · 11.11—12.12.2026

През 1921 г. човек на име Йордан С. Долапчиев подарява на свой приятел третото издание на „Под игото“ от Иван Вазов, отпечатано през 1896 г. Оставя посвещение, подписва се и вероятно не подозира, че повече от сто години по-късно непознати хора ще се опитват да разберат защо е написал посланието си точно в началото на втората част на романа.

Днес тази книга се намира в библиотеката на НЧ „Искра-1924“.

Там се пазят и други издания, преживели няколко поколения читатели. Медицинска книга от около 1885 г. е запазила домашна рецепта и семейна бележка за човек, починал преди повече от век. В учебници по френски език са останали имената на ученици от 30-те и 40-те години на XX век. В роман, издаден през 1943 г., някой е записал на 30 април 1955 г., че посреща Деня на труда „без радост и свобода“.

Не знаем почти нищо за тези хора. Но знаем, че са съществували, че са чели тези книги и че по някаква причина са решили да оставят вътре следа от живота си.

През май 2026 г. библиотеката открива постоянната експозиция „Машина на времето“, в която са събрани редки, стари и необичайни книги от нейния фонд. Посетителите могат да ги разгледат отблизо, да научат историите им и внимателно да ги разлистят.

Това е различен начин да се срещнем с литературното минало.

Обикновено, когато говорим за стара книга, ни интересуват нейният автор, годината на издаване, художествената ѝ стойност или мястото ѝ в историята на литературата. Но всеки физически екземпляр има и собствена биография, която продължава дълго след като писателят е поставил последната точка.

Книгите се подаряват, препродават, наследяват, губят и намират. Понякога служат за учебници, друг път за семейни архиви, а понякога просто за място, върху което човек записва нещо, което не иска да забрави.

И така два екземпляра от едно и също произведение постепенно могат да се превърнат в два съвършено различни исторически предмета.

В рамките на Деня на европейските автори ви каним да посетите „Машина на времето“ и да откриете историите, които предишните читатели са оставили в книгите.

А на 9 декември от 17:00 ч. ще проведем и специална литературно-историческа среща, в която заедно ще изследваме някои от тези следи и ще опитаме да създадем художествени истории по тях.

Защото книгите са създадени, за да надживеят своите читатели. Но понякога се оказва, че и читателите продължават да живеят вътре в книгите.

ПРЕЗ ЦЕЛИЯ МЕСЕЦ

Остави един ред за песента

Обща литературна инициатива

Варна · 11.11—12.12.2026

Какво бихте искали да остане след вас? Не непременно голяма книга, паметник или постижение, което да влезе в историята. Може би някаква мисъл, спомен, обещание, няколко думи, които бихте искали някой да прочете след години.

А ако трябваше да кажете нещо на своя град, какво би било то?

През целия Ден на европейските автори ще събираме отговори на тези въпроси. Каним всеки участник да остави по един ред — изречение, мисъл, спомен, пожелание или кратък стих.

Не е необходимо да умеете да пишете поезия. Не е нужно думите ви да се римуват, да бъдат философски или особено красиви. Може да напишете нещо съвсем лично, да се обърнете към непознат човек, да си спомните нещо от детството или просто да оставите изречение, което днес ви се струва важно.

Няма правилни отговори, защото хората имат различни представи за онова, което си заслужава да остане.

Но нашата идея не е просто да съберем колекция от красиви мисли.

На 11 декември, по време на финалната среща на Деня на европейските автори, ще превърнем събраните редове в едно общо литературно произведение — „Една песен от много гласове“.

Ще четем, ще подреждаме и ще търсим неочаквани връзки между изречения, написани от хора, които може би никога не са се срещали. Една мисъл ще продължи друга, две несвързани признания могат да се превърнат в разговор, а няколко различни гласа може да създадат общ образ, за който никой от авторите не е мислил предварително.

Наричаме произведението „песен“, но няма да го превръщаме в музикално изпълнение. Интересува ни песента като литературна форма, която може да обедини много различни човешки гласове.

Това е един от най-простите и едновременно най-интересните експерименти в програмата. Всеки създава своя малък текст самостоятелно, но окончателното произведение възниква едва когато тези текстове се срещнат.

Може би резултатът ще бъде хармоничен, а може би ще има противоречия, резки промени на настроението и неочаквани смислови обрати. И това е част от идеята: общото творчество не изисква всички да мислим еднакво.

Оставете един ред. На 11 декември ще видим какво могат да създадат всички тези редове заедно.

Период на събиране: 11 ноември – 11 декември 2026 г.

ПРЕЗ ЦЕЛИЯ МЕСЕЦ

Градът разказва: Имената на града — Георги С. Раковски

Самостоятелна градска игра · 8 загадки

Варна · 11.11—12.12.2026

Колко пъти сте минавали по улица „Георги С. Раковски“ във Варна? А знаете ли кой е бил човекът, чието име носи тя, освен че е един от най-известните дейци на Българското възраждане?

Георги Раковски е писател, публицист, революционер, журналист, организатор, изследовател на българската история и човек с толкова необикновена биография, че ако някой реши да я превърне в приключенски роман, вероятно няма да му се наложи да измисля почти нищо.

Животът му преминава през различни градове и държави, затвори, революционни планове, емиграция, вестници, литературни произведения и опити да обедини българите около идеята за освобождение.

Но как би изглеждала тази биография, ако вместо да я прочетем в учебник, се опитаме да я открием по улиците на съвременна Варна?

Именно това предлага градската игра „Градът разказва: Имената на града — Георги С. Раковски“, част от поредицата литературно-исторически игри „Градът разказва“.

Маршрутът преминава през осем загадки, свързани с биографията на Раковски, историята на Българското възраждане и детайлите на градската среда.

На всяка спирка ще трябва да откриете определен знак, надпис, архитектурна подробност или друг елемент от обкръжението и да го свържете с историческа информация. Понякога отговорът ще бъде пред очите ви, но няма да го забележите веднага. Друг път ще трябва да прочетете внимателно биографичната подсказка и да разберете какво общо има тя с мястото, на което се намирате.

Играта не изисква предварително да знаете живота на Раковски наизуст. Необходимата историческа информация е част от самото приключение. Задачата ви е да наблюдавате, да съпоставяте факти, да откривате връзки и постепенно да разрешавате загадките.

Маршрутът е създаден така, че градът да бъде не просто мястото, през което се разхождаме, а активна част от повествованието. Улиците, сградите и подробностите, които обикновено подминаваме, постепенно се превръщат в елементи на една обща история.

Това е и основната идея на поредицата „Градът разказва“: литературата може да съществува не само в книгата, но и в пространството, през което преминаваме. А историческото познание може да бъде резултат от лично откритие, а не само от прочетен текст.

Можете да участвате самостоятелно или заедно с приятели, като изберете удобно за вас време.

Началото е в НЧ „Искра-1924“, където чрез QR код можете да получите достъп до електронния маршрут на играта.

След като разрешите осемте загадки, ви очаква и книга изненада.

Не е нужно да знаете всички отговори, преди да тръгнете. Достатъчно е да сте готови да забележите онова, покрай което обикновено минавате, без да се замислите.

ПРЕЗ ЦЕЛИЯ МЕСЕЦ

Varna 24 — Един град, 24 часа, безброй истории

Градска литературно-историческа игра с Europeana

Варна · 11.11—12.12.2026

Варна е град, в който няколко различни времена съществуват едновременно. Можем да минем покрай римски руини на път за супермаркета, да погледнем към пристанището, по което са преминавали поколения моряци, а след няколко минути да се озовем на плаж, който присъства на пощенски картички от десетилетия.

Но как е изглеждал животът тук преди сто години? Кои са били хората, които са вървели по същите улици? Какво са мислели, кого са чакали, какви планове са имали?

Понякога от тях е останала само една фотография.

Европейската платформа за дигитално културно наследство Europeana съхранява и представя милиони исторически документи, изображения и произведения от колекции в цяла Европа. Сред тях са и фотографии и пощенски картички, които ни позволяват да видим Варна през различни периоди от нейната история.

В галерията „Varna: 24 Hours“ тези изображения са подредени по необичаен начин: като един-единствен въображаем ден в града.

Сутринта започва край морето, после преминава през древните паметници, пристанището и оживените улици. Следобед се срещаме с хората на града, разглеждаме паркове и обществени пространства, а вечерта виждаме хотелите, курортите и сградите, преобразени от изкуственото осветление.

Само че снимките не са направени в един и същи ден. Те принадлежат на различни години и десетилетия, а хората, чиито съдби се опитваме да си представим, може никога да не са живели по едно и също време.

Получава се ден, който никога не е съществувал, съставен от напълно реални изображения.

Именно тази среща между документалната история и литературното въображение е в основата на играта „Varna 24“.

Каним ви да разглеждате архивните изображения не само като свидетелства за миналото, но и като възможни начала на истории.

Изберете фотография. Разгледайте я внимателно. Кои хора присъстват на нея? Какви подробности забелязвате? Какво може да се е случило непосредствено преди заснемането? Какво би могло да последва?

Ако снимката показва кораб на пристанището, кой го очаква на брега? Ако виждате стара градска улица, накъде отива човекът, който върви по нея? Ако изображението е пощенска картичка от морски курорт, какво е искал да разкаже човекът, който я е изпратил?

После опитайте да проверите предположенията си чрез историческата информация за изображението.

Може да се окаже, че сте открили действителна подробност, която не сте забелязали първоначално. А може да установите, че сте измислили история, която няма нищо общо с реалните събития, но би могла да се превърне в интересен литературен разказ.

Важното е да умеем да различаваме двете.

В рамките на Деня на европейските автори тази игра ни позволява да превърнем архивните фотографии в материал за литературно творчество, без да забравяме тяхната историческа стойност.

Защото миналото не е просто готов разказ, който чака да бъде прочетен. То е съвкупност от свидетелства, спомени и документи, между които непрекъснато се опитваме да установим връзки.

А литературата може да ни помогне да си представим онези човешки истории, за които документите са запазили твърде малко сведения.

На 3 декември от 17:00 ч. в НЧ „Искра-1924“ ще проведем и специална литературна лаборатория с изображенията от Europeana, в която заедно ще изследваме границата между историческия факт и художествения разказ.

Можете да разгледате галерията и самостоятелно:

https://www.europeana.eu/en/galleries/28513-varna-24-hours

Един град, 24 часа и безброй истории, които все още никой не е разказал.

БЛАГОДАРИМ

Заедно за литературата

Организатори, участници и партньори на Деня на европейските автори 2026 във Варна.

READ FOR REAL 2026

Приятелски киноклуб

Albireo

НЧ „Искра-1924“

Ученият лъв

Галерия Art Marconi

Beehive

Културтрегер

Книголюбител

ЛитераV

Галерия Largo

Какво предстои

Вход свободен за всички събития · Варна · 11 ноември — 12 декември 2026